

Regional planstrategi – prosess, vedtak og bruk

Anbefalinger til arbeidet

Havmannen

Kunstner: Antony Gormley

Fotograf: Ketil Born

Utarbeidet av

Holth & Winge AS og NORCE på oppdrag fra Nordland fylkeskommune

23. april 2024

Dokumentinformasjon

Oppdragsgiver:	Nordland fylkeskommune
Tittel:	Regional planstrategi – prosess, vedtak og bruk
Utarbeidet av:	Fredrik Holth, Ingrid Wang Larsen, Tone Steinnes (Holth & Winge) og Karoline Jacobsen Kvalvik (NORCE).
Oppdragsleder:	Fredrik Holth (Holth & Winge)

Dette dokumentet er utarbeidet av Holth & Winge AS og NORCE for Nordland fylkeskommune. Holth & Winge og NORCE er ikke i noen henseende ansvarlig for den aktuelle bruk av dokumenter, programvare eller andre verktøy eller prosjekresultater og påtar seg derved intet ansvar eller garanti for den helhetlige funksjonalitet ved bruk av informasjonen om dette ikke er spesifikt angitt i tilbudsdocumentet og den etterfølgende kontrakt.

Innhold

1.	Innledning.....	5
1.1	Om oppdraget	5
1.2	Om rapporten.....	5
2.	Om regional planstrategi.....	6
2.1	Formålet med regional planstrategi.....	6
2.2	Innholdet i regional planstrategi	7
2.3	Virkninger av regional planstrategi	9
3.	Nasjonale føringer for planlegging.....	10
3.1	Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging.....	10
3.2	Statlige planretningslinjer som er på høring.....	10
3.3	Annet relevant regelverk.....	11
4.	Nordland fylkeskommunes planstatus og utviklingsmuligheter.....	13
4.1	Nordland fylkeskommunes gjeldende regionale planstrategi	13
4.2	Oversikt over planporteføljen i Nordland fylkeskommune	14
4.3	Pågående planarbeid i fylket.....	16
4.3.1	Nordland fylkeskommunes arbeid med regional plan for arealforvaltning, og sammenhengen med regional planstrategi	16
4.4	Vurdering av regionale planer.....	21
5.	Arbeidsverksteder i arbeidet med ny regional planstrategi	23
5.1	Arbeidsverksted 1.....	23
5.1.1	Deltakere og formål.....	23
5.1.2	Sammenfatning av deltakernes innspill til prosess og planbehov.....	24
5.2	Arbeidsverksted 2.....	27
5.2.1	Deltakere og formål.....	27
5.2.2	Sammenfatning av deltakernes innspill til prosess og prioriteringer	28
5.3	Oppsummering av arbeidsverkstedene – gjennomføring, innspill og funn.....	31
6.	Anbefalinger om prosessen for utarbeidelse og vedtak av ny regional planstrategi	32
6.1	Forankring og medvirkning før høring	32
6.1.1	Forankring internt i fylkeskommunen.....	32
6.1.2	Forankring hos eksterne aktører	33
6.2	Høringsprosessen	35
6.2.1	Høringsfrist	35
6.2.2	Høringsuttalelser	35

6.3	Oppfølging av planstrategien	36
7.	Anbefalinger om innholdet i ny regional planstrategi for Nordland	38
7.1	Tydelighet og detaljeringsgrad	38
7.2	Innhold i lys av nasjonale føringer	38
7.3	Innhold i lys av forhold i Nordland	39
8.	Generelle anbefalinger til arbeidet med regional planstrategi	39
8.1	Rutinemessig evaluering av gjeldende planstrategi	39
8.2	Kunnskapsgrunnlag	39
8.3	Prioriteringer	40
8.4	Tydligere skille mellom virkemidler	40
9.	Vedlegg.....	42

1. Innledning

1.1 Om oppdraget

Nordland fylkeskommune skal innen 23. oktober 2024 vedta en ny regional planstrategi. I forbindelse med arbeidet med planstrategien, søkte fylkeskommunen i 2023 bistand til å gjennomføre arbeidsverksteder som skulle bidra til å danne et solid grunnlag for å utarbeide og vedta den nye regionale planstrategien. Oppdraget omfattet tilrettelegging og gjennomføring av arbeidsverksteder for å avklare hvordan den nye regionale planstrategien kan bli et bedre styringsverktøy for Nordland fylkeskommune, eksempelvis gjennom å peke på hvilke elementer planstrategien bør inneholde ut over lovkravene i plan- og bygningsloven.

Nordland fylkeskommune hadde videre behov for forslag til gjennomføring av utarbeidelsen av en regional planstrategi som kan fungere som en overordnet strategi for regional utvikling. Fylkeskommunen ønsket innspill på hvordan en regional planstrategi kan sette overordnede rammer for regional utvikling i Nordland, også ut over lovkravene i plan- og bygningsloven, og på hvilke tema og interesser man bør ha særlig fokus på i planperioden.

Oppdraget omfatter også denne sluttrapporten, som presenterer resultatene av arbeidet.

Holth & Winge AS og NORCE ble tildelt oppdraget.

1.2 Om rapporten

Denne rapporten er utarbeidet av Holth & Winge AS og NORCE, med grunnlag i arbeidsverkstedene, nasjonale føringer, regionale og lokale behov, og etter tett dialog med oppdragsgiver. De anbefalingene som er gitt i rapporten om ulike temaer, er faglige vurderinger fra Holth & Winge og NORCE.

2. Om regional planstrategi

§ 7-1. Regional planstrategi

Regional planmyndighet skal minst én gang i hver valgperiode, og senest innen ett år etter konstituering, utarbeide en regional planstrategi i samarbeid med kommuner, statlige organer, organisasjoner og institusjoner som blir berørt av planarbeidet.

Planstrategien skal redegjøre for viktige regionale utviklingstrekk og utfordringer, vurdere langsiktige utviklingsmuligheter og ta stilling til langsiktige utviklingsmål og hvilke spørsmål som skal tas opp gjennom videre regional planlegging.

Den regionale planstrategien skal inneholde en oversikt over hvordan de prioriterte planoppgavene skal følges opp og opplegget for medvirkning i planarbeidet.

Kongen kan gi forskrift om innholdet i og opplegget for de enkelte delene av den regionale planleggingen.

2.1 Formålet med regional planstrategi

Planstrategi ble innført som et nytt verktøy og virkemiddel i plan- og bygningsloven (pbl.) i 2008, på både kommunalt og regionalt nivå. Den regionale planstrategien ble innført i lovverket for å få en organisert diskusjon omkring de viktigste utfordringene i hvert fylke og hvordan det skulle arbeides for å møte disse utfordringene. I forarbeidene til plan- og bygningsloven er regional planstrategi løftet frem som et helt sentralt dokument i fylkeskommunenes og kommunenes planlegging.

Hovedformålet med kravet om utarbeidelse av regional planstrategi, er å forplikte aktørene i den regionale utviklingen til å ta stilling til hva som er de viktigste utfordringene i en region, og hvordan det skal arbeides for å møte disse utfordringene.¹ Den regionale planstrategien skal gjelde for den inneværende valgperioden, og er det overordnede strategiske dokumentet for samfunnsutviklingen i et fylke.

Planstrategien skal fungere som et styringsverktøy for kommunene i regionen og for andre regionale aktører og statlige myndigheter, og arbeidet med den er sentralt for å utforme felles og langsiktige mål for fylket. Det er forutsatt i forarbeidene at utarbeidelsen av en regional planstrategi skal skje gjennom et bredt samarbeid med, og gjennom medvirkning fra, kommuner, statlige organer, og organisasjoner og institusjoner som blir berørt av planarbeidet.

Videre skal den regionale planstrategien bidra til mer fokusert planlegging i fylket gjennom å identifisere og prioritere utviklingsmål og hovedtemaer på tvers av samfunnssektorer, som skal følges opp med videre planarbeid i den kommende valgperioden. I dette ligger det også å ta stilling til om gjeldende regionale planer og strategier er oppdaterte og i tilstrekkelig grad legger til rette for en helhetlig og målrettet planlegging i fylket som følger opp utviklingsmålene fastsatt i planstrategien.

¹ Ot.prp. nr. 32 (2007-2008) s. 198.

Fylkeskommunene «skal» utarbeide en regional planstrategi, se pbl. § 7-1 første ledd. Fylkeskommunene har altså en plikt til å utarbeide og vedta planstrategien. Regional planstrategi er det eneste planelementet på regionalt nivå som plan- og bygningsloven pålegger fylkeskommunen å vedta. Fylkeskommunen er som vannregionmyndighet i tillegg pålagt å utarbeide regionale vannforvaltningsplaner. Dette følger av vannforskriftens regler, ikke av plan- og bygningsloven.

Det at plan- og bygningsloven ikke oppstiller en plikt til å utarbeide regionale planer, betyr ikke at lovgiver har ment at planlegging på regionalt nivå ikke er viktig eller av stor betydning for den kommunale planleggingen, snarere tvert imot. I forarbeidene er det slått fast at: «Bakgrunnen for dette er ikke at regional planlegging skal tillegges mindre betydning enn tidligere, men det motsatte.»²

I Miljøverndepartementets veileder til regional planstrategi fra 2012 sies det at:

Regional planstrategi skal bidra til å gjøre regional planlegging mer forpliktende ved at kommuner, statlige organer, organisasjoner og institusjoner i samarbeid med fylkeskommunen prioriterer hvilke planer som det er nødvendig å utarbeide og avtaler hvem som skal delta i samarbeidet om planene.³ (vår understreking)

Lovgivers tanke har vært å bringe større grad av forutsigbarhet inn i planprosessene, og i større grad forplikte aktørene til å ta stilling til hva som er de viktigste spørsmålene og hensynene som den regionale planleggingen skal ta for seg.

2.2 Innholdet i regional planstrategi

Den regionale planstrategien skal redegjøre for viktige utviklingstrekk og utfordringer i fylket. Dette handler både om historisk utvikling og dagens situasjon og kan omfatte faglige spørsmål på mange ulike områder, for eksempel befolkningsutvikling, transport, næringsliv og sysselsetting, naturgrunnlag og klimautfordringer.⁴ Videre skal planstrategien inneholde en vurdering av langsiktige utviklingsmuligheter og ta stilling til langsiktige utviklingsmål i fylket.

En redegjørelse for utviklingstrekk og utfordringer i fylket i form av et oppdatert kunnskapsgrunnlag, gir både politisk og administrativt ansatte muligheten til å vurdere og ta stilling til de langsiktige utviklingsmulighetene og -målene. Vurdering og drøfting av kunnskapsgrunnlaget skal hjelpe politikerne med å gjøre strategiske valg for den kommende perioden.

Forarbeidene forutsetter at planstrategien blir utarbeidet innenfor rammene av nasjonal politikk.⁵ Den nasjonale politikken vil kunne bestå av signaler fra Stortinget, eksempelvis gjennom Stortingets behandling av stortingsmeldinger, og signaler fra Regjeringen, særlig gjennom nasjonale forventninger til planlegging, planretningslinjer og statlige planbestemmelser. Sentrale nasjonale føringer omtales nærmere i kapittel 3.

² Ot.prp. nr. 32 (2007-2008) s. 198.

³ Miljøverndepartementet 2012. Regional planstrategi. Veileder. T-1495 s. 8.

⁴ Miljøverndepartementet 2012. Regional planstrategi. Veileder. T-1495 s. 18.

⁵ Ot.prp. nr. 32 (2007-2008) s. 198.

I forarbeidene til plan- og bygningsloven er det også forutsatt at nasjonal politikk må tilpasses regionale forhold, og at det skal legges vekt på lokal erfaring og kunnskap når nasjonal politikk skal implementeres i fylkeskommunens planstrategi.⁶ Den regionale planstrategien skal med andre ord både løfte frem de sentrale hensynene i regionen og være et bindeledd mellom nasjonale føringer og lokal planlegging.

En viktig del av innholdet i den regionale planstrategien, er at den skal beskrive hvilke spørsmål som skal tas opp gjennom videre regional planlegging. For planspørsmål som har betydning for flere kommuner kan interkommunalt plansamarbeid være et alternativ til en regional plan for deler av fylket. I forarbeidene legges det til grunn at valg av planinstrument er et tema som bør avklares i den regionale planstrategien.⁷ Fylkeskommunen må gjennom regional planstrategi ta stilling til hvilke oppgaver den regionale planleggingen bør konsentrere seg om i den neste fireårsperioden. Dette vil naturlig nok avhenge av både hvilke utviklingstrekk og utfordringer som er aktuelle i fylket, og hvilke nasjonale føringer som gjelder. Veilederen «Regional planstrategi» presiserer at:

Det bør her gjøres en klar prioritering av de viktigste utfordringene. Dette bør dreie seg om spørsmål som det er mulig å følge opp gjennom regional planlegging, og omfanget må sees i forhold til hva som er mulig å få gjennomført ut fra tilgjengelige ressurser i kommende fireårsperiode. Prioriteringen må også ta utgangspunkt i de nasjonale forventningene til regional og kommunal planlegging.⁸

Den regionale planstrategien skal videre inneholde en oversikt over hvordan de prioriterte planoppgavene skal følges opp. Fylkeskommunen må ta stilling til hvilke planredskap som bør benyttes, inkludert om det skal utarbeides en plan for hele regionen, eller om det skal utarbeides planer for bestemte områder eller formål. Planstrategien må beskrive formålet med planarbeidet, hovedspørsmål planarbeidet reiser og hvordan prosessen er tenkt organisert og gjennomført, og ta stilling til hvilke spørsmål det er viktig å arbeide videre med gjennom utarbeidingen av fylkesplaner, fylkesdelplaner eller sektorplaner. En slik oversikt skal også peke på planleggingsoppgaver som bør tas opp gjennom interkommunalt plansamarbeid. Videre bør oversikten redegjøre for opplegget for medvirkning i planarbeidet, herunder hvem som skal delta i utarbeidingen av planene, hva som er siktemålet med planarbeidet og hvordan andre berørte skal trekkes inn i arbeidet.⁹

Det er viktig å understreke at fylkestinget gjennom planstrategien løfter frem de hensynene som det forutsettes at blir tatt hensyn til i kommunens arbeid med planer. Det er derfor svært viktig at planstrategien gir konkrete føringer om forventninger til innholdet i kommunens planer som hjemles i plan- og bygningsloven.

Det er likevel ikke slik at regional planstrategi utelukkende skal ta for seg planer, strategier og føringer som forutsettes videreført i planer hjemlet i plan- og bygningsloven. For denne

⁶ Ot.prp. nr. 32 (2007-2008) s. 101.

⁷ Ot.prp. nr. 32 (2007-2008) s. 98.

⁸ Miljøverndepartementet 2012. Regional planstrategi. Veileder. T-1495 s. 22.

⁹ Ot.prp. nr. 32 (2007-2008) s. 198.

rapporten er det viktig å understreke at vi sånn sett kan skille mellom den regionale planstrategien som et styringsdokument i tre ulike relasjoner:

1. Forventninger knyttet til prosess og innhold i kommunens arealplaner (kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner)
2. Forventninger knytter innholdet i kommuneplanens samfunnsdel
3. Forventninger knyttet til andre planer, strategier, målsettinger o.l.

I kommunenes arbeid med kommunal planstrategi skal det tas stilling til om gjeldende kommuneplan (samfunnsdel og arealdel) skal revideres eller videreføres. Dermed skal det også tas stilling til om det skal foretas en gjennomgang av fastsatt arealbruk, herunder behovet for endring eller oppheving av eldre arealplaner. For å sikre at kommunene tar stilling til dette med utgangspunkt i best mulig kunnskapsgrunnlag og med god forståelse av hjemmelsgrunnlag og prosesskrav, er det avgjørende at de kan søke råd i de regionale føringene, herunder i en regional planstrategi. Dette er også trukket frem i nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging.

Planrevisjon/planvask er et tema som de nasjonale forventningene for 2023-2027 løfter fram. Det må forventes at fylkeskommunen gir klare og tydelige signaler til kommunene i regionen om hvordan de skal gå frem for å følge opp signalene fra regjeringen. Her er det særlig viktig å påpeke betydningen av sammenhengen mellom den regionale planstrategien og den kommunale planleggingen.

2.3 Virkninger av regional planstrategi

Den regionale planstrategien skal vedtas av fylkestinget, se pbl. § 7-2. Myndigheten kan ikke delegeres.

Når planstrategien er vedtatt, skal den «legges til grunn» for statlige og regionale organer og kommunenes videre planlegging i regionen, se pbl. § 7-2. I dette ligger det en klar forventning om at den regionale planstrategien skal følges opp i praksis gjennom at fylket selv setter i gang de planprosessene som følger av den. Fylkeskommunen har ansvar for at det blir utarbeidet regionale planer for de spørsmålene som er fastsatt i den regionale planstrategien, se pbl. § 8-1 første ledd.

Den regionale planstrategien er ikke rettslig bindende for private og utgjør heller ingen rettslig begrensning i kommunenes kompetanse til å vedta egne arealplaner. Som det påpekes i forarbeidene, er det imidlertid av «stor betydning» at regional planstrategi følges opp i praksis av kommuner og statlige organer, ved at de legger den til grunn i arbeidet med egne planer og vedtak.¹⁰

I tillegg kan den regionale planstrategien gi grunnlag for å fremme innsigelse dersom kommunene ikke følger den opp i sin egen planlegging. Når en ser hvordan forarbeidene vektlegger nasjonale og regionale hensyn som grunnlag for innholdet i planstrategien, er det en nær sammenheng mellom innholdet i planstrategien og grunnlaget for eventuelle innsigelser til kommunale planprosesser.

¹⁰ Ot.prp. nr. 32 (2007-2008) s. 99 og 199.

Plan- og bygningsloven § 5-4 slår fast at regionalt organ kan fremme innsigelse til forslag til kommuneplanens arealdel og reguleringsplan i spørsmål som er av «vesentlig» regional betydning. Innsigelse fra regionalt organ skal videre være begrunnet i vedtatte regionale mål, rammer og retningslinjer. At planstrategien faktisk løfter frem de prioriterte målene og ikke minst gir tydelige og konkrete føringer, vil være sentralt når det kommer til regional planstrategi som mulig grunnlag for innsigelse. Selv om regional planstrategi, avhengig av hvor tydelige signaler som gis, etter loven kan gi grunnlag for innsigelse, er ikke vi kjent med at det i praksis har blitt fremmet innsigelse på grunnlag av regional planstrategi.

En god forankring av planstrategien hos nasjonale og lokale myndigheter bidrar til mer forutsigbare planprosesser i kommunene. På denne måten sikrer en også at planprosesser først og fremst forblir et politisk spørsmål, og ikke et rettslig spørsmål om grunnlaget for en eventuell innsigelse e.l.

3. Nasjonale føringer for planlegging

I dette kapittelet omtales sentrale nasjonale føringer som har betydning for regional og kommunal planlegging. Dette er ikke en fullstendig gjennomgang av alle lover, retningslinjer, mv. som har betydning for den regionale planstrategien, men eksempler på viktige føringer.

3.1 Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027 står helt sentralt i utarbeidelsen av fylkeskommunenes planstrategi. De nasjonale forventningene er et forventningsdokument med regjeringens viktigste prioriteringer på planområdet for den kommende fireårsperioden. Det slås klart fast i dokumentet at:

Forventningene skal følges opp i arbeidet med planstrategier og planer i fylkeskommunene og kommunene og legges til grunn av statlige myndigheter når de deltar i planprosessene.

Vi kan her skille mellom forventninger til prosess, forventninger til innhold (temaer) og forventninger til grad av konkretisering av temaene. I de nasjonale forventningene for denne perioden er følgende temaer løftet frem:

1. Samordning og samarbeid i planleggingen
2. Trygge og inkluderende lokalsamfunn
3. Velferd og bærekraftig verdiskaping
4. Klima, natur og miljø for framtida
5. Samfunnssikkerhet og beredskap

Det ligger som en klar forventning fra nasjonalt hold at en regional planstrategi må gi signaler om hva som forventes av kommunene for å følge opp ovennevnte temaer i eget planarbeid.

3.2 Statlige planretningslinjer som er på høring

Særlig viktig er kunnskap om pågående arbeid med [nye statlige planretningslinjer for klima og energi](#), og [nye statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet](#). Begge disse er på høring,

med frist 12. juni 2024. Vedtakelsen av nye statlige planretningslinjer vil ha betydning for arbeidet med og innholdet i den nye regionale planstrategien.

I høringsbrevet til nye Statlige planretningslinjer for klima og energi sies det:

Forslaget til reviderte planretningslinjer er ment å gi tydeligere retningslinjer, slik at det vil bli bedre samhandling mellom aktører som er involvert, og et bedre og mer relevant beslutningsgrunnlag som i større grad vil ivareta klima- og energihensyn i planleggingen. Endringsforslagene som omhandler energi har hovedsakelig til formål å sikre at stat, fylkeskommune og kommuner allerede på planstadiet sikrer at det tilrettelegges for energieffektivisering og fleksibel energibruk.

Kapittelet om klimatilpasning foreslås videreført som det er.

Det ser ut til at det er ønskelig med klarere føringer enn før. Se for eksempel forslag til 4.2 f:

Fylkeskommunene skal i sin regionale planstrategi sette ambisiøse og konkrete klima- og energimål, og vurdere hvordan klima- og energihensyn skal tas opp gjennom videre regional planlegging. Mål og eventuelle tiltak bør være i tråd med punkt 4.2 bokstav h-n.

I høringsbrevet til Statlige planretningslinjer om arealbruk og mobilitet, legges det opp til en tydeliggjøring av viktige hensyn i planprosesser etter plan- og bygningsloven. Her sies det:

Kapittel 1-2 beskriver formål og virkeområde, kapittel 3 inneholder generelle retningslinjer som gjelder for hele landet, kapittel 4 gjelder for regioner med større byer, og kapittel 5 gjelder for regioner med mindre tettsteder og spredtbygde strøk. Kapittel 6 inneholder retningslinjer for beslutningsunderlag, kapittel 7 retningslinjer for planutarbeidelse på regionalt/interkommunalt nivå, samarbeid og ansvar for gjennomføring. Kapittel 6-7 gjelder også for hele landet.

Det framgår av retningslinjene pkt. 3.5 at bygging på myr bør unngås. Endelig formulering vil ses i sammenheng med regjeringens behandling av Miljødirektoratets forslag om forbud mot nedbygging av myr med hjemmel i naturmangfoldloven. Et eventuelt forslag om endring i naturmangfoldloven vil bli sendt på offentlig høring før det kan vedtas.

3.3 Annet relevant regelverk

Folkehelseloven

Ifølge folkehelseloven skal fylkeskommunen fremme folkehelse gjennom de oppgavene de er tildelt og ved å benytte tilgjengelige virkemiddel. I tillegg til å jobbe med regional utvikling og planlegging, forvaltning og tjenesteyting, skal fylkeskommunen sette i gang tiltak som kan hjelpe med å løse folkehelseutfordringene i fylket.

Fylkeskommunen må inkludere en liste over sine folkehelseutfordringer i regional planstrategi, og disse utfordringene bør diskuteres grundig i planstrategien.

Kommuneloven

Ifølge kommuneloven skal kommunene i økonomiplanen vise hvordan de tar hensyn og følger opp langsiktige utfordringer, mål og strategier i regionale planer. Dette understreker viktigheten av tidlig involvering av kommunene i utformingen av regional planstrategi, slik at de er godt informert om hvilke langsiktige utfordringer, mål og strategier som skal legges til grunn. I tillegg gir tidlig involvering kommunene mulighet til å påvirke og forme regional planstrategi i tråd med lokale behov og forutsetninger.

Sameloven

Nordland fylkeskommune er i forvaltningsområdet for samiske språk og skal dermed drøfte utfordringer for samisk språk i regional planstrategi. De må også sette klare mål for å bevare og utvikle samisk språk i regionale planer. En særlig utfordring, og forpliktelse, knytter seg til konsultasjon og mulighet for medvirkning for samiske interesser i regional og kommunal planlegging.

Sivilbeskyttelsesloven

Det er en nær kobling og sammenheng mellom plan- og bygningsloven og sivilbeskyttelsesloven. Planer etter sivilbeskyttelsesloven forutsettes oppdatert i takt med vedtakelsen av planer etter plan og bygningsloven, og motsatt. Plikten i sivilbeskyttelsesloven er rettet mot kommunene, men vi mener regionale planer, herunder den regionale planstrategien bør få frem dette poenget. Spesielt viktig må dette sies å være i arbeidet med den regionale planen for arealforvaltning, som i planprogrammet særlig tar opp hensynet til klimatilpasning, og utfordringer knyttet til dette.

Jordvern

Regjeringen la i 2023 fram en ny jordvernstrategi for Stortinget. Her skjerpes målene for jordvern. I Prop. 121 S 2022–2023 (Endringer i statsbudsjettet 2023 under Landbruks- og matdepartementet) legges det til grunn at «målet for omdisponering av dyrka mark satt til maksimalt 2000 dekar pr år, og målet skal nås innen 2030.» Disse målene forventes omsatt i den politikk og den planleggingen som skjer på regionalt og lokalt nivå.

Rikspolitiske retningslinjer for barn i planlegging

Rikspolitiske retningslinjer for barn i planlegging skal sikre ivaretagelse av barn i alle nivåer av planlegging. Disse retningslinjene er ikke nevnt i gjeldende planstrategi. I planprogrammet for regional plan for arealforvaltning er hensynet til barn og unge kort nevnt, men ikke med noen henvisning til gjeldende retningslinjer.

Planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen

Sjøarealene er av særdeles stor betydning for Nordland. Det ligger et stort potensial i videre utvikling av næringer knyttet til sjøen og turisme. Planer vedtatt med hjemmel i plan- og bygningsloven vil være helt avgjørende for slik utvikling. Planretningslinjene åpner opp for en differensiering og «tilpasning» av byggeforbudet langs sjø gjennom planlegging. Dette bør komme til uttrykk i planstrategien, og savnes i planprogrammet for plan for arealforvaltning.

4. Nordland fylkeskommunes planstatus og utviklingsmuligheter

4.1 Nordland fylkeskommunes gjeldende regionale planstrategi

I denne rapporten vil det ikke bli gjort noen dyptpløyende analyse eller evaluering av Nordlands regionale planstrategi for perioden 2021-2024.

Det er trolig fylkeskommunen selv som er best egnet til å avgjøre hvor godt gjeldende planstrategi har fungert. På første arbeidsverksted ble det derfor lagt opp til gruppediskusjon og individuell spørreundersøkelse om erfaringene administrativt og politisk ansatte i fylkeskommunen har med regional planstrategi. Det er viktig at disse erfaringene tas med inn i arbeidet med ferdigstillelse av ny regional planstrategi. I lys av diskusjonene og innspillene, vil vi peke på noen overordnede utfordringer med dagens planstrategi, og gi noen innspill til forhold som vi mener bør følges opp ved utarbeidelsen av ny planstrategi.

I gjeldende regionale planstrategi er det vedtatt seks langsiktige utviklingsmål for Nordland, som er vist nedenfor. For hvert mål er det identifisert hvilke regionale planer som trengs for å oppnå dem. I tillegg er konkrete satsinger for valgperioden koblet til hvert utviklingsmål.

Figur 1: Langsiktige utviklingsmål, Planstrategi for samarbeid og grønn omstilling 2021–2024, Nordland fylkeskommune

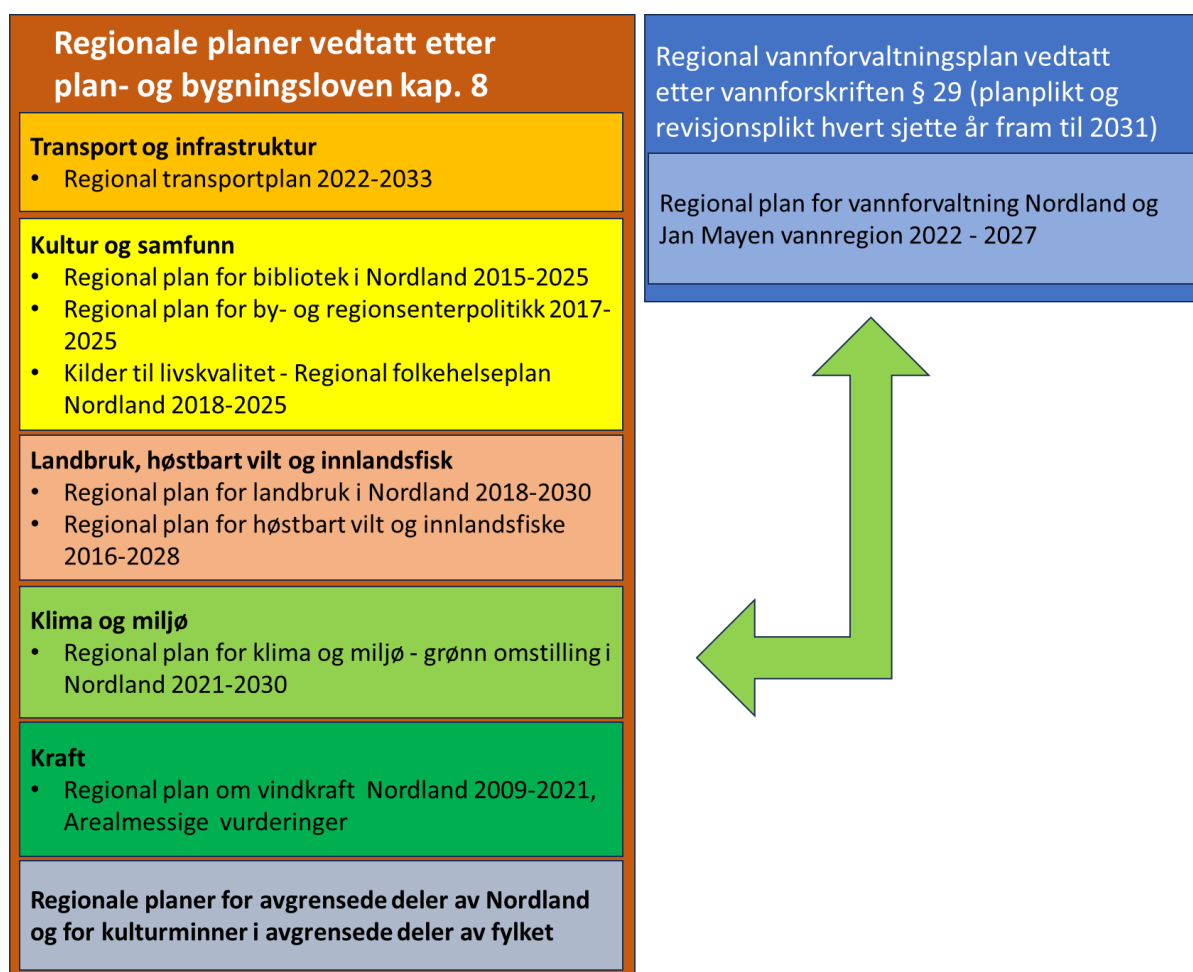
På første arbeidsverksted var tilbakemeldingene fra ansatte i fylkeskommunen at målene i regional planstrategi 2021-2024 er for lite målbare og for lite operative. Det vil derfor være viktig å gjennomgå og revidere de seks langsiktige utviklingsmålene fra Nordlands regionale planstrategi 2021-2024. Inntrykket fra arbeidsverkstedene er også at gjeldende planstrategi heller ikke oppleves som tydelig nok i sine prioriteringer. Vårt inntrykk er at gjeldende planstrategi har fornuftige målsettinger som er godt forankret i overordnede føringer fra

Storting og regjering. Vi mener likevel det ligger et klart forbedringspotensial på ikke bare å forklare hvilke målsettinger som gjelder, men i større grad at planstrategien viser *hvordan* disse målene skal nås. I dette ligger selvsagt igjen føringer med hensyn til prioriteringer. Vi mener dette er hovedutfordringen med dagens planstrategi, og noe det bør settes fokus på i arbeidet med ny planstrategi. Dette kan gi en klar forbedring med hensyn til nytten av strategien opp imot kommunenes arbeid med arealplaner og prioriteringene som må gjøres der.

En utfordring med en regional planstrategi vil likevel alltid være omfang, detaljnivå og tydelighet med hensyn til forventede prioriteringer lokalt. I tillegg adresserer regional planstrategi både kortsiktige behov og utfordringer, samtidig som den tar hensyn til langsiktige utviklingsmuligheter og -mål. Dette kan gjøre det utfordrende å være tydelig nok om hva som forventes i den regionale planleggingen fremover.

4.2 Oversikt over planporteføljen i Nordland fylkeskommune

Nordland fylkeskommune har i dag 14 regionale planer, hvorav fem av disse er regionale planer for avgrensede deler av Nordland. Fylkeskommunen har i tillegg vedtatt 22 strategier fordelt på ulike temaer og samfunnsområder.

Figur 2: Oversikt over gjeldende regionale planer for Nordland fylkeskommune.

Listen til venstre i figuren over gir en oversikt over gjeldende regionale planer i Nordland fylkeskommune som er vedtatt etter plan- og bygningsloven. Det er disse planene vi vil konsentrere oss om.

På Nordland fylkeskommunes nettside med oversikt over gjeldende regionale planer, er den regionale vannforvaltningsplanen tematisk sett plassert sammen med øvrige regionale planer for klima og miljø. De regionale vannforvaltningsplanene er vedtatt med grunnlag i vannforskriften og har til formål å oppfylle Norges forpliktelser etter EØS-avtalen. I tråd med EUs vanddirektiv, etablerer vannforskriften en plikt til å utarbeide vannforvaltningsplaner og en plikt til å rullere disse planene hvert sjette år.

Det er vannforskriften som styrer innholdet i de regionale vannforvaltningsplanene. Den regionale planstrategien har dermed svært liten betydning for innholdet i denne planen. De regionale vannforvaltningsplanene kan heller ikke oppheves eller slås sammen med andre «ordinære» regionale planer vedtatt etter plan- og bygningslovens regler. Selv om den regionale planstrategien i svært begrenset grad kan legge føringer for innholdet i den regionale vannforvaltningsplanen, er også dette en plan som bidrar til å operasjonalisere de langsiktige utviklingsmålene for miljø i planstrategien. Det er derfor viktig at den regionale planstrategien ser vannforvaltningsplanen i sammenheng med fylkeskommunens øvrige regionale planer.

Fylkeskommunens øvrige planportefølje omfatter både sektorplaner og sektorovergrepene planer. Mens for eksempel regional plan for landbruk i Nordland og regional transportplan er utpregede sektorplaner, er regional plan for klima og miljø en sektorovergrepene plan. Flesteparten av de regionale planene er vedtatt i perioden 2015 til 2018, før gjeldende regionale planstrategi ble vedtatt i 2021. Som en konsekvens av dette, er planene ikke direkte forankret i de langsiktige utviklingsmålene slik disse er formulert i gjeldende regional planstrategi.

Når det gjelder de eldre planene, har flere av disse mål om å følge opp ett eller flere av de tre målområdene som er definert i Fylkesplan for Nordland 2013–2025. Disse tre målene er: 1) Livskvalitet, 2) Livskraftige lokalsamfunn og regioner og 3) Verdiskaping og kompetanse. Dette gjelder blant annet den regionale planen for by- og regionsenterpolitikk som er forankret i regional planstrategi for Nordland 2016–2020. Denne planen har som uttrykt mål å følge opp fylkesplanens målområde 2 om livskraftige lokalsamfunn og regioner. Regional plan for landbruk følger også opp prioriterte planoppgaver i regional planstrategi for Nordland 2016–2020. I planen pekes det på at samtlige tre målområder i fylkesplanen er relevante og har lagt føringer for innholdet i, og målene for, landbruket som er fastsatt i planen.

Regional plan for bibliotek i Nordland skiller seg noe fra de øvrige planene ved at den har som hovedformål å følge opp fylkeskommunens lovpålagte ansvar for å ivareta regionale bibliotekoppgaver etter lov om folkebibliotek av 1985 §§ 6 og 7.

Nordland fylkeskommunes to nyeste regionale planer er regional plan for klima og miljø - grønn omstilling 2021–2030 og regional transportplan 2022–2033. Regional transportplan er den eneste planen som er vedtatt etter at gjeldende planstrategi ble vedtatt. I transportplanen vises det til hvilke mål i den regionale planstrategien som legger føringer for

transportsektoren. Regional plan for klima og miljø er forankret i regional planstrategi 2016–2020, men har også som intensjon å følge opp flere av målene som fylkesrådet på daværende tidspunkt hadde foreslått i planstrategien for 2021–2024.

4.3 Pågående planarbeid i fylket

I tråd med prioriterte planoppgaver i gjeldende regional planstrategi for 2021–2024, har Nordland fylkeskommune pågående prosesser med å utarbeide to nye regionale planer:

1. Regional plan for arealforvaltning
2. Regional plan for livskraftige lokalsamfunn

Slik vi oppfatter det, har begge planinitiativene som intensjon å gi retning for en helhetlig tilnærming til henholdsvis bruken av arealressursene i fylket og strategier for å nå målet om livskraftige samfunn på tvers av samfunnsområder. Ifølge planprogrammet som ligger ute til høring, skal den regionale planen for arealforvaltning gi rammer og føringer for kommunal, regional og statlig arealforvaltning i Nordland. Flere av problemstillingene og temaene som skisseres som aktuelle for planarbeidet, er i dag behandlet i eldre regionale planer. Dette gjelder blant annet rammer for vindkraftetableringer, rammer for ivaretagelse av matjord og jordbruk i Nordland, omstilling til det grønne skiftet og ivaretagelse av natur og miljø.

Også den regionale planen for livskraftige samfunn har til formål å videreutvikle politikken innenfor temaer som er behandlet gjennom eldre regionale planer som blant annet by- og regionsenterpolitikk, stedsutvikling, folkehelse og utenforskap.

I fortsettelsen vil vi gi innspill til planprogrammet til regional plan for arealforvaltning, som har vært ute på høring.

4.3.1 *Nordland fylkeskommunes arbeid med regional plan for arealforvaltning, og sammenhengen med regional planstrategi*

Innledning

Plan- og bygningsloven legger opp til at fylkeskommunene gjennom sitt planarbeid skal ha et handlingsrom til å tilpasse den regionale planstrategien, og andre regionale planer, til regionale og lokale behov og utfordringer. De overordnede statlige føringene, og da i særlig grad nasjonale forventninger til regionale og kommunal planlegging, skal tjene som utgangspunkter for de regionale prioriteringene, men med betydelig handlingsrom til å tilpasse og konkretisere disse til regionale behov i stor grad.

Nasjonale forventninger er ment å bidra til en helhetlig tilnærming til arealbruk for hele landet, men med regionale tilpasninger. I gjeldende nasjonale forventninger kan vi lese:

Regjeringen legger til rette for grønn omstilling og økt bærekraftig verdiskaping som gir lønnsomme arbeidsplasser i hele landet. Ressursgrunnlaget og kompetansen som finnes regionalt og lokalt er viktige fortrinn når nye og eksisterende næringer skal utvikles. Fylkeskommunene og kommunene har som planmyndigheter og samfunnsutviklere en viktig tilretteleggerrolle. Effektive og gode planprosesser er avgjørende for å lykkes med regjeringens mål om et grønt industriløft.

Nordland fylkeskommune står nå i en noe utfordrende situasjon med parallell behandling av den regionale planstrategien og behandling av regional plan for arealforvaltning. Planarbeidet, og til slutt også innholdet i planstrategien og den regionale planen for arealforvaltning, må tilpasses godt.

I planprogrammet for den regionale planen for arealforvaltning er særlig tre hensyn løftet frem. Dette er:

- Arealforvaltning i det grønne skiftet
- Bærekraftig arealforvaltning og attraktive samfunn
- Arealforvaltning i kystsonen

Det er av sentral betydning for forutsigbarheten i videre regionalt og lokalt planarbeid, å sikre at disse hensynene også løftes inn i den regionale planstrategien.

Et sentralt og overordnet «bakteppe» for nasjonal, regional og lokal planlegging er i dag både Naturavtalen og Klimaavtalen. Den regionale og lokale planleggingen vil være helt avgjørende for å nå de målene Norge har forpliktet seg til i nevnte avtaler.

I forbindelse med den politiske behandlingen av planprogrammet for regional plan for arealforvaltning skrives det at:

Arealforvaltning er et sentralt verktøy for å møte dagens og fremtidens muligheter og utfordringer. Det grønne skiftet innebærer store utviklingsmuligheter for Nordland, men kommer også med nye interessekonflikter som krever avklaringer og samordning på tvers av kommunegrensene og interessefelt.

Sitatet synliggjør en av hovedutfordringene når det gjelder sammenhengen mellom de nasjonale føringene og de regionale og lokale behovene. Bruk av ressurser og mulighetene som ligger i dette vil ikke nødvendigvis underbygge nasjonale mål. Spørsmålet blir dermed hvilket regionalt handlingsrom loven og de nasjonale føringene gir de regionale planmyndighetene.

Det er vanskelig å si noe generelt om dette. Et alminnelig utgangspunkt må likevel være at i jo større grad de regionale planene avviker fra nasjonale føringer, desto mer skjerpede krav til begrunnelsen for avviket må foreligge.

[Innholdet i planprogrammet for regional plan for arealforvaltning](#)

Planprogrammet løfter frem 6 konkrete punkter som viktige for Nordland i årene som kommer:

1. Bosetting
2. Arealbruk
3. Kyst og strandsone
4. Reindrift
5. Kulturminner
6. Klima i endring

Til 1 Bosetting

I planprogrammet legges vekt på at planen for arealforvaltning skal brukes aktivt for å styrke opp om de demografiske utfordringene Nordland har i dag. I det videre planarbeidet forutsettes arbeidet med å skape befolkningsvekst å være sentralt. Planprogrammet viser til at det skjer en sentralisering, men sender ikke noe signal mht. om dette skal underbygges gjennom arealplanen, eller søkes motvirket.

Til 2 Arealbruk

Planprogrammets punkt om arealbruk kan fremstå som overflødig, ettersom denne planen nettopp handler om arealbruk. Punktet synes imidlertid å være rettet mot utfordringer knyttet til vern (særlig naturmangfold og matjord) versus ressursutnyttning (særlig mineralutvinning og utnyttelse av sjøarealer). Punktet legger ikke opp til noen form for prioriteringer verken geografisk eller på annen måte.

Til 3 Kyst og strandsone

Planprogrammets punkt 3 synes til dels å overlape punkt 2. Igjen understrekes sjøarealenes betydning for næringslivet i Nordland. Særlig løftes akvakulturnæringen frem i dette punktet. Heller ikke her sendes signaler om hvordan dette skal prioriteres, utover at det legges til grunn at dette skal prioriteres i arealforvaltningen.

Til 4 Reindrift

Punktet må regnes som et rent informasjonspunkt om grunnlaget for, og viktigheten av å ivareta reindriften sine interesser og rettigheter. Det gis ingen signaler om hvordan reindriften skal ivaretas eller sikres, utover å vise til at reindriften generelt påvirkes av annen arealbruk.

Til 5 Kulturminner

Punktet viser til at kulturminner også påvirkes av øvrig arealbruk. Planprogrammet løfter særlig frem kulturlandskap og utfordringer knyttet til klimaendringer og fraflytting som en særlig utfordring for slike arealer. Det sies lite i dette punktet om forventningene til innholdet i den regionale planen når det kommer til kulturminner.

Til 6 Klima i endring

Det siste konkrete punktet som tas opp er klimaendringer og regionale utfordringer knyttet til dette. Punktet er lite spesifikt mht. hvilke tiltak en ser for seg at videre planarbeid forutsettes å ta for seg. Naturbaserte løsninger nevnes. Det samme gjøres viktigheten av koblingen mellom samfunnsikkerhet og beredskap og arealplanlegging.

Evaluering, oppsummering og anbefalinger

Interessene som løftes frem i ovennevnte punkter følger i stor grad opp fokuset i Nasjonale forventninger og andre nasjonale retningslinjer. Likevel er det særlig reindrift og bruk av sjøarealer som synliggjør særlige forhold i den regionale planleggingen. Disse temaene reiser kompliserte prosessuelle og materielle spørsmål, som senere planarbeid må finne sin løsning på. Et særlig viktig eksempel er urfolks rettigheter i møte med andre behov.

Forventningene til videre regionalt og kommunalt planarbeid fremstår etter vårt syn som svært utydelige i planprogrammet. En kan selvsagt ikke forvente en detaljert beskrivelse av forventningene i et planprogram. Likevel er noe av poenget med et planprogram å sende

signaler om hva og hvordan den regionale planen vil prioritere mellom ulike interesser og hensyn, samt gi signaler om hvor (geografisk) ulike hensyn vil måtte vike eller prioriteres. Planprogrammet er gjennomgående lite konkret, og gjennomgående lite prioriterende i sitt innhold.

I forarbeidene til plan- og bygningsloven kan en lese:

Planprogrammet må utformes på en måte som innebærer at det i etterkant kan tas stilling til om gjennomført planarbeid, herunder utredninger, er utført i samsvar med planprogrammet.¹¹

Ettersom planprogrammet er svært overfladisk, kan en stille spørsmål ved hvordan en i ettertid kan konkludere med om senere utredninger er utført i samsvar med planprogrammet. Det er klart at regionale planer møter større utfordringer på dette punktet enn det kommunale planer gjør. Likeveler det grunnlag for å stille spørsmål ved om det regionale planprogrammet er lagt på et slikt nivå som loven legger opp til. Spesielt viktig blir nok dette poenget når den regionale planstrategien ikke er vedtatt, men følger arbeidet med regional arealplan parallelt.

Dette perspektivet er også løftet frem i forarbeidene hvor det sies:

Dersom det er gjennomført et programarbeid i tilknytning til regional eller kommunal planstrategi, vil dette gi grunnlag for å begrense omfanget av planprogrammet for konkrete regionale og kommunale planer til de spørsmål som ikke er håndtert og avklart i planstrategien.¹²

Dette har også en side mot tidlig avklaring av mulige innsigelser i kommende kommunale planprosesser og grunnlagene for disse. Dersom planprogrammet er lite konkret og den regionale planstrategien ikke er vedtatt, er det vanskelig å se for seg at det kan gjøres avklaringer mht. mulige innsigelsesgrunnlag tidlig.

Igjen kan det vises til uttalelser i forarbeidene, hvor det sies:

Det er et mål at behovet for innsigelser skal reduseres ved at mulige konflikter bringes fram tidlig og løses gjennom planprosessen. Et viktig ledd i dette er forslaget om planprogram. Formålet med bestemmelsen er å trekke opp visse rammer for innsigelsesgrunnlaget i selve loven, for dermed å klargjøre hvordan innsigelsesadgangen skal praktiseres.¹³

Når det kommer til planprogram knyttet til regionale planer oppstiller loven svært få rettslige krav. De regionale planmyndigheter står meget fritt. Dette er også lagt til grunn i forarbeidene, hvor det slås fast:

Planprogrammet danner grunnlaget for arbeidet med selve planen. Loven gir ikke nærmere regler for hvordan dette arbeidet skal organiseres. Her står regional

¹¹ Ot.prp. nr. 32 (2007-2008) s. 186.

¹² Ot.prp. nr. 32 (2007-2008) s. 186.

¹³ Ot.prp. nr. 32 (2007-2008) s. 191.

planmyndighet fritt, men det er forutsetningen at kommuner, statlige myndigheter, organisasjoner og institusjoner deltar, jf. første ledd.

Likevel anbefaler vi at planprogrammet utformes tydeligere med hensyn til hva og hvordan man ser for seg at den regionale planen for arealforvaltning skal prioritere.

Planprogrammet slik det ble lagt ut på høring var tydelig på hvilke virkemidler som ligger til den regionale planmyndighet. Her gjøres det et skille mellom:

- Mål
- Arealstrategier
- Regional planbestemmelse
- Arealpolitiske retningslinjer
- Plankart

Sett opp mot de seks overordnede punktene for endret bruk av arealene i Nordland, ville det vært naturlig å knytte noen tanker til hvordan disse virkemidlene tenkes brukt opp mot endret bruk.

Planprogrammet tar utgangspunkt i planstrategien vedtatt i 2021. I planprogrammet sies det:

Planstrategien sier at planen skal følge opp dagens arealpolitiske bestemmelser i gjeldende fylkesplan for Nordland, samt ivareta hensynet til en helhetlig arealpolitikk for by- og regionsentrene, transportplanlegging, akvakultur, mineralnæring, reindrift, landbruk, klima og miljø og vannforvaltning mv. Nordland fylkesting vedtok i planstrategien at det ikke skal lages en egen regional plan for kulturmiljø, men at dette skal inngå i regional plan for arealforvaltning.

Her ser en at den regionale planstrategien, naturlig nok, tillegges stor betydning i planprogrammet. Denne strategien skal jo nå erstattes. Planprogrammet synes å forutsette en videreføring av dagens strategi. Det er nå svært avgjørende for betydningen av den regionale planstrategien, og den regionale planen for arealforvaltning, at prosessene samkjøres og koordineres, slik at signalene fra fylkeskommunen i sum blir tydelige. Den regionale planstrategien og den regionale planen for arealforvaltning er trolig de aller viktigste dokumentene for andre organer.

Barn og unges interesser er nevnt én gang, i det som må betegnes som en standardfrase. Dette er etter vårt syn en klar mangel i innholdet i planprogrammet som har vært på høring.

4.4 Vurdering av regionale planer

Navn på plan	Relevante nasjonale føringer	Dagens plan opp mot gjeldende nasjonale føringer og anbefaling
Regional plan for arealforvaltning	Pbl. 2008 NF 2023 - 2027. SPR-BAT. Naturavtalen + klimaavtalen. SPR klima- og energiplanlegging og klimatilpasning. Rikspolitiske retningslinjer for barn og unge. Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag.	Pågående planarbeid. Under punkt 4.3.1 presenteres Nordland fylkeskommunes arbeid med regional plan for arealforvaltning, og sammenhengen den har med regional planstrategi. Både evaluering, oppsummering og anbefalinger angående planprogrammet til regional plan for arealforvaltning blir lagt fram her. Planprogram for regional plan for arealforvaltning har vært på høring fram til 2. april 2024 og målsettingen er at planen skal vedtas i løpet av 2024.
Regional plan for livskraftige lokalsamfunn 2025-2035	Pbl. 2008 NF 2023 - 2027. Rikspolitiske retningslinjer for barn og unge. Folkehelseloven (2011). Stortingsmeldinger (Meld. St. 22 (2015-2016), Meld. St. 6 (2018-2019), Meld. St. 14 (2015-2016), Meld. St. 16 (2019-2020), Meld. St. 27 (2022-2023) og Meld. St. 15 (2022-2023).	Pågående planarbeid. Planprogram for regional plan for livskraftige lokalsamfunn har vært på høring fram til 31. januar 2024 og målsettingen er at planen skal vedtas i løpet av 2024.
Fylkesplan for Nordland 2013 - 2025	Pbl. 2008. NF 2023 - 2027. Folkehelseloven 2011. Ulike statlige planretningslinjer, rikspolitiske retningslinjer og stortingsmeldinger.	Planen er utdatert og er basert på eldre nasjonal og regional politikk og føringer. Planen vil bli erstattet av regional plan for arealforvaltning og regional plan for livskraftige lokalsamfunn som er planlagt vedtatt i løpet av 2024/2025.
Regional plan for transport (RTP) 2022 - 2033	Pbl. 2008 NF 2023 - 2027. NTP 2025 - 2036. SPR-BAT. SPR klima- og energiplanlegging og klimatilpasning. Rikspolitiske retningslinjer for barn og unge. Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag.	Følger ikke gjeldende NF 2023 – 2027. Revidering anbefales for at regional plan for transport blir i tråd med NF og for at blant annet fokuset på samfunnssikkerhet og beredskap blir ivaretatt. F.eks dekker ikke RTP risiko for naturfarer. Det anbefales også å koble RTP tettere opp mot vedtatt NTP 2023 - 2027. Blant annet bør RPT inkludere diskusjonen rundt delelektrifisering av Nordlandsbanen. RPT blir sett på som et verktøy for å nå målene som er nedfelt i gjeldende regional planstrategi for Nordland, og målene i gjeldende planstrategien ligger til grunn for arbeidet med revisjon av RTP. Blir det store endringer i overordna mål i regional planstrategi som skal vedtas i 2024 bør også regional plan for transport revideres og oppdateres med tanke på overordna utviklingsmål.

Regional plan for klima og miljø 2021 - 2030	Pbl. 2008 NF 2023 – 2027. NTP 2025 - 2036. Klimaloven (2018). SPR-BAT. SPR klima- og energiplanlegging og klimatilpasning.	Regional plan for klima og miljø er forankret i regional planstrategi 2016-2020, men følger likevel opp flere av målene som fylkesrådet har foreslått i planstrategien for 2021-2024. Relativt ny plan som følger de fleste statlige føringer. Hvis det blir store endringer i overordnede utviklingsmål i regional planstrategi, bør revisjon av mål i denne planen vurderes.
Regional plan for vannkraft 2021	Pbl. 2008. Vannforskriften. Nasjonale føringene for vannkraft fra 24. januar 2014 vil gjelde også for kommende planperiode (2022-2027). Meld. St. 25 (2015–2016) Kraft til endring – energipolitikken mot 2030.	Planen er oppdatert og følger oppdatert og relevant lovverk.
Regional vannforvaltningsplan 2022 - 2027	Vannforskriften 2007. Pbl. 2008. Vannressursloven 2001. Naturmangfoldloven 2009.	Regional plan for vannforvaltning kan ikke oppheves eller slås sammen med andre «ordinære» regionale planer. Planen er oppdatert og følger oppdatert og relevant lovverk.
Regional plan for landbruk 2018 - 2030	Pbl. 2008. NF 2023 - 2027. Nasjonal jordvernstrategi (med innskjerpet jordvernmål). Jordvernloven.	Regional plan for landbruk følger NF fra 2015, og bør oppdateres på gjeldende NF 2023 – 2027. Revidering av regional plan for landbruk anbefales for å oppdatere planen i tråd med nasjonal jordvernstrategi. I jordvernstrategien er målet for maksimum årlig omdisponering av dyrka jord nå satt til maksimalt 2000 dekar pr år (et mål som skal nås innen 2030) og jordvern skal styrkes og bli et overordnet hensyn i arealforvaltningen.
Regional plan for bibliotek 2015 - 2025	Folkebibliotekloven. Opplæringsloven.	Revidering av regional plan for bibliotek bør vurderes ettersom det nærmer seg ti år siden utarbeidelse og vedtak. Det er viktig at planen er relevant og i tråd med nåværende behov og utfordringer.
Regional plan for vindkraft Nordland 2009 - 2021	Pbl. 2008. NF 2023 - 2027 SPR klima- og energiplanlegging og klimatilpasning. Meld. St. 28 (2019–2020)	Det anbefales at planen revideres og oppdateres ifølge nye nasjonale mål og ny politikk for vindkraft, som f.eks. mål for reduksjon i klimagassutslipp og fornybarproduksjon.
Regional plan for by- og regionsenterpolitikk 2017 - 2025	Pbl. 2008. NF 2023 - 2027. NTP 2025 - 2036. SPR-BAT.	Planen er utdatert og reflekterer eldre nasjonal og regional politikk og retningslinjer. Planen utgår og blir terminert når regional plan for livskraftige lokalsamfunn vedtas.
Regional plan for folkehelse 2018 - 2025	Folkehelseloven 2011. Pbl. 2008.	Denne planen utgår og blir terminert når regional plan for livskraftige lokalsamfunn vedtas.

	NF 2023 - 2027. Meld. St. 34 (2012–2013), Folkehelsemeldinga, Meld. St. 47 (2008–2009) og Meld. St. 20 (2006–2007).	Folkehelse er et tverrfaglig tema – og det anbefales å inkludere folkehelse som tema samt diskutere folkehelseutfordringene i Nordland i regional planstrategi (jf. § 21 i folkehelseloven).
Regional plan for Vefsna 2014		Planen gjelder et avgrenset område i Nordland fylkeskommune. Det bør gjøres en vurdering av om planens del II (Planbestemmelser og retningslinjer) er tilstrekkelig oppdatert når det gjelder nasjonale føringer, og om bestemmelsene og retningslinjene har fungert etter intensjonen. Den regionale planbestemmelsen for uttak av sand og grus fremstår som vag og uklar. Det samme kan sies om retningslinjene. Vi mener retningslinjene B1, B2 og B3 fremstår som uklare.
Fylkesdelplan for Lomsdal-Visten, fylkesdelplan for Sjunkan og Misten og regional plan for jakt og innlandsfiske		Disse planene utgår og blir terminert når regional plan for arealforvaltning vedtas.

5. Arbeidsverksteder i arbeidet med ny regional planstrategi

I løpet av februar og mars 2024 ble det arrangert to arbeidsverksteder som del av arbeidet med den nye regionale planstrategien for Nordland fylkeskommune. Holth & Winge og NORCE gjennomførte arbeidsverkstedene i samarbeid med Nordland fylkeskommune. Målet med arbeidsverkstedene var å få konkretisert hvilke rammer som bør legges for prosessen med regional planstrategi, innholdet i planstrategien og betydningen av nasjonale føringer og regionale og lokale utfordringer. Et annet sentralt moment var behovet for videreføring av ulike planer, strategier og målsettinger som en i dag finner på regionalt nivå.

På det første verkstedet var hovedtemaene nytteverdien av regional planstrategi, erfaringer med gjeldende planstrategi og utfordringer knyttet til bruken av planstrategien. Det andre arbeidsverkstedet var rettet mot hvordan den regionale planstrategien kunne styrkes som et styringsdokument.

På begge arbeidsverkstedene ble det gjennomført både gruppearbeid og individuell spørreundersøkelse ved bruk av Mentimeter. Oppsummering av svarene fra gruppearbeidene og spørreundersøkelsene følger som vedlegg.

5.1 Arbeidsverksted 1

5.1.1 Deltakere og formål

Det første arbeidsverkstedet ble arrangert 22. februar 2024 i Bodø. Deltakerne var både politisk og administrativt ansatte i Nordland fylkeskommune.

Intern og ekstern forankring av den regionale planstrategien er sentralt for å skape et legitimt og effektivt planverktøy. Derfor var det viktig at både politisk og administrativt ansatte, på tvers av avdelinger og fagfelt, deltok på arbeidsverkstedet. Den brede deltakelsen gav en god mulighet for samarbeid, utveksling av ideer og koordinering av arbeidet med planstrategien på tvers i fylkeskommunen. Deltakerne ble informert om at innspillene på arbeidsverkstedene ikke ville bli oppfattet som «bindende», og at formålet var å legge til rette for en arena for innspill og meningsutveksling som skal være en del av grunnlaget for prioriteringene som skal gjøres i fylkesrådet og fylkestinget.

Hovedmålet med det første arbeidsverkstedet var å samle erfaringer fra arbeidet med gjeldende planstrategi, og å identifisere sentrale områder og utfordringer i Nordland fylkeskommune. Deltakerne fikk muligheten til å komme med innspill til regional planstrategi, diskutere nytten av og erfaringer med den regionale planstrategien, og å drøfte interne og eksterne utfordringer. Videre diskuterte deltakerne hvilke utfordringer Nordland står ovenfor kommende år, mulige utfordringer knyttet til utarbeidelse av regional planstrategi og hvordan arbeidet med regional planstrategi kan forankres best mulig, både internt og eksternt.

På arbeidsverkstedet ble deltakerne plassert i grupper som inkluderte representanter fra alle avdelingene i sentraladministrasjonen. Dette sikret en bred og mangfoldig sammensetning av deltakere i hver gruppe, noe som igjen bidro til å fremme diskusjon og refleksjon på tvers av avdelingene.

5.1.2 Sammenfatning av deltakernes innspill til prosess og planbehov

Innspill om nytteverdi av regional planstrategi

I første del av gruppearbeidet diskuterte politisk og administrativt ansatte i fylkeskommunen nytteverdien av og erfaringer med regional planstrategi. En forståelse av nytteverdien kan bidra til at planstrategien blir et mer effektivt verktøy for å styre regionens utvikling på en bærekraftig og samordnet måte.

Svar fra gruppearbeid - Nytteverdi til regional planstrategi

48 responses

Et av de viktigste innspillene fra deltakerne var behovet for at planstrategien skal gi en klar retning og være retningsgivende for både fylkeskommunen og kommunene. Dette innebærer at planstrategien må være tydelig og konsekvent på hvilke prioriteringer som ønskes for Nordlands utvikling. Det ble understreket at det er viktig at planstrategien er retningsgivende for planarbeid uavhengig av avdeling og fag.

«En må sette retning og fokus på hva som gjør at vi kan bli bedre samkjørt.»

Sitat fra gruppearbeid

Flere av gruppene ga uttrykk for at den regionale planstrategien ikke bare skal fungere som et isolert dokument, men som et planverktøy som kan være med å gi en helhetlig og overordnet sammenheng. En av gruppene fremhevet dette ved å peke på behovet for et «overordnet mål for veien videre». Dette viser et ønske om at planstrategien skal fungere som et veikart som guider regionen mot felles målsettinger.

Gruppene ga en klar tilbakemelding om at det er behov for bedre samordning mellom de ulike avdelingene og fagområdene. Dette understreker viktigheten av at planstrategien ikke bare tar hensyn til enkeltområder isolert sett, men at den integrerer og koordinerer ulike sektorer og fagfelt for å oppnå en mer helhetlig tilnærming til regional utvikling.

Videre ble kunsten å prioritere nevnt som en nøkkelkomponent i utviklingen av den regionale planstrategien. Det å faktisk prioritere utgjør en av hovedutfordringene i arbeidet med planstrategien. En av gruppene ga innspill om at «Man prioriterer det meste opp og ingenting ned.», noe som tydelig illustrerer utfordringene med å prioritere.

«Prioritering kan gi føringer og gjøre det enklere for oss. Det kan gi oss en felles forståelse og gi retning.»

Sitat fra gruppearbeid

I gruppearbeidet ble det også uttrykt et ønske om at planstrategien skal være en arena for oppdatert politikk. Dette innebærer å integrere både ny og gjeldende politikk for å sikre at planstrategien reflekterer de seneste endringene og utviklingene innenfor regionen. Ved å oppdatere politikken, kan planstrategien tilpasses de aktuelle forholdene og behovene som eksisterer i dagens samfunn.

Innspill om interne og eksterne utfordringer

Arbeidsverkstedet tok for seg interne og eksterne utfordringer knyttet til regional planstrategi. Når ulike utfordringer blir identifisert tidlig, får fylkeskommunen mulighet til både å endre prosessen underveis og sette i gang tiltak for å adressere utfordringene, og kan jobbe mer effektivt og koordinert.

Forankring av planstrategien var den utfordringen i arbeidet med regional planstrategi som fikk mest oppmerksomhet i gruppearbeidet. Flere grupper påpekte at det var liten eller ingen forankring i planstrategiarbeidet, og at forankring er avgjørende for å lykkes.

Videre bemerket flere grupper at sektorisering er med på å skape lite helhetstenking. Noen beskrev denne utfordringen som «silotenking» og dragkamp mellom ulike fag og etater. Sektoriseringen kan føre til mangel på koordinering og samarbeid, og det er nettopp dette planstrategiprosessen med arbeidsverkstedene skal bidra til å forebygge.

Økonomiplanen ble nevnt som en dominerende faktor som ofte overstyrer andre hensyn og prioriteringer i planstrategiarbeidet.

[Innspill om forankring av regional planstrategi](#)

Forankring av regional planstrategi ble som nevnt ansett som en hovedutfordring i gruppearbeidet.

Effektiv kommunikasjon ble fremhevet som en nøkkel til å sikre at budskapet til planstrategien skal nå frem til alle relevante interessenter på en forståelig og engasjerende måte. Gruppene ønsket at formålet med planstrategien skal kommuniseres tydelig. Bruk av klarspråk ble fremhevet som viktig for å sikre at planstrategien når ut til alle interessenter og blir forstått på tvers av fagområder og kompetansenivå.

«Vi klarer ikkje få relevante innspill i medvirkningen fordi vi ikke klarer å stille de gode spørsmålene».

Sitat fra gruppearbeid

Videre ble det understreket at det er viktig å involvere relevante parter tidlig i planstrategiprosessen. Det ble lagt vekt på betydningen av å sikre politisk deltakelse og engasjement, både på regionalt og lokalt nivå, gjennom hele prosessen med utvikling og bruk av planstrategien.

Det ble også påpekt et behov for et solid og oppdatert kunnskapsgrunnlag som kan danne grunnlaget for utviklingen av en helhetlig og faktabasert planstrategi.

I tillegg ble det fremhevet at det er viktig å få på plass felles forståelse og en enighet om retning tidlig, for å forankre arbeidet med planstrategien i kommunene og fagmyndighetene, både internt og politisk. Bruk av arbeidsverksted som verktøy ble foreslått av flere grupper som et konkret tiltak i arbeidet med å forankre planstrategien.

[Innspill om utfordringer Nordland står overfor](#)

Avslutningen på gruppearbeidet og den individuelle spørreundersøkelsen inneholdt en gjennomgang av utfordringer som Nordland står overfor, både i dag og i tiden fremover. I gruppearbeidet jobbet deltakerne sammen for å identifisere disse utfordringene og vurdere hvordan den regionale planstrategien skal fange opp, prioritere og fokusere på dem.

Demografi ble tidlig identifisert som en hovedutfordring både i gruppearbeidet og i den individuelle spørreundersøkelsen. Dette indikerer en betydelig bekymring blant administrativt og politisk ansatte i fylkeskommunen angående befolkningsutviklingen i Nordland. De demografiske endringene, for eksempel befolkningsnedgang, aldring av befolkningen og

migrasjonsmønstre, anses som kritiske faktorer som påvirker fylkets utvikling og framtidige utfordringer.

Utenforskap ble også identifisert som en utfordring både i gruppearbeidet og i individuell spørreundersøkelse. Dette peker på behovet for å adressere ulikheter og sosiale forskjeller i Nordland, og sikre at alle samfunnsgrupper får tilgang til ressurser, muligheter og tjenester.

Videre ble ressurser, kompetanse og kapasitet i småkommunene i Nordland løftet frem som en utfordring både i gruppearbeidet og den individuelle spørreundersøkelsen.

Svar fra gruppearbeid - Utfordringer i arbeidet med regional planstrategi

48 responses

I gruppearbeidet var det lite fokus på klima, miljø og natur som utfordring, men i den individuelle spørreundersøkelsen ble dette løftet frem av flere som hovedutfordring i Nordland i de kommende årene.

5.2 Arbeidsverksted 2

5.2.1 Deltakere og formål

Det andre arbeidsverkstedet ble avholdt 15. mars 2024 i Bodø. Arbeidsverkstedet ble gjennomført og organisert på tilnærmet samme måte som det første arbeidsverkstedet, altså med gruppearbeid og individuell spørreundersøkelse som de viktigste elementene.

I tillegg til ansatte i Nordland fylkeskommune, deltok representanter fra utvalgte kommuner i Nordland fylke og representanter fra statlige myndigheter i fylket på arbeidsverkstedet. Hensikten med å ha med de eksterne deltakerne, var å få et godt grunnlag for videre arbeid med planstrategien. Statsforvalteren i Nordland, Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), Fiskeridirektoratet og Sametinget deltok. I tillegg deltok representanter fra Bodø kommune, Vefsn kommune, Flakstad kommune, Vågan kommune og Vevelstad kommune.

Under arbeidsverkstedet ble de statlige myndighetene og Sametinget invitert til å redegjøre for sine respektive roller og forventninger til arbeidet med den regionale planstrategien.

Det første hovedformålet med arbeidsverkstedet var å få innspill om, og diskutere, hvordan Nordland fylkeskommune i samarbeid med kommuner og statlige og regionale myndigheter kan sikre godt forankrede prosesser med bred medvirkning og deltakelse i arbeidet med ny regional planstrategi. Gruppeoppgavene og diskusjonene tok utgangspunkt i de viktigste milepælene i prosessen med utarbeidelse og vedtakelse av planstrategien for neste periode:

1. Prosessen frem mot høring i mai/juni 2024.
2. Organiseringen av høringen.
3. Oppfølging av planstrategien etter at den er vedtatt i oktober 2024.

Det andre hovedformålet med arbeidsverkstedet var å legge til rette for diskusjoner rundt hvilke hovedmål og regionale planer som bør prioriteres i planstrategien. På bakgrunn av innspillene og diskusjonene på det første arbeidsverkstedet, om muligheter og utfordringer som Nordland fylkeskommune står overfor, ble deltakerne utfordret til å diskutere hvilke utviklingsmål som kan og bør prioriteres i planstrategien for neste periode. Nordland fylkeskommune har i dag et forholdsvis stort antall regionale planer og strategier. Gjennom gruppearbeidet ble deltakerne oppfordret til å komme med innspill til hvilke eventuelle nye regionale planer det er behov for i fylket, og om det er behov for å endre eller se gjeldende regionale planer mer i sammenheng.

Hovedformålet med gruppeoppgaven var ikke prioriteringene i seg selv, men å etablere en arena for en åpen og konstruktiv diskusjon om prioritering av utviklingsmål på tvers av ulike fagmiljøer. Ettersom prioriteringer av utviklingsmål og planarbeid for perioden er et hovedformål med regional planstrategi, er det viktig at dette hovedformålet forankres og kommuniseres tydelig og tidlig i prosessen, og at det etableres arenaer for diskusjoner rundt nettopp dette.

5.2.2 Sammenfatning av deltakernes innspill til prosess og prioriteringer

Innspill om tiltak for å sikre medvirkning og forankring av arbeidet med planstrategien før høring, og innspill om organiseringen av høringen

Et viktig mål for gruppearbeidet var å få innspill om konkrete tiltak for å lykkes med å forankre arbeidet med planstrategien i fylket som helhet frem mot høring i juni. Videre ønsket vi innspill om hvordan prosessen kan legges opp for at berørte aktører skal ha tilstrekkelig grunnlag for å komme med relevante innspill i høringsprosessen.

Flere av gruppene pekte på at plansystemet etter plan- og bygningsloven i seg selv er komplisert og uoversiktlig, og at det er viktig at det tidlig i prosessen gis informasjon til berørte aktører om hva planstrategien er, hvilken rolle den har i plansystemet og ikke minst hvilken betydning den kan få både for private aktører og for kommunenes egen planlegging. Innspillene er i tråd med inntrykket fra første arbeidsverksted, og kan gi indikasjoner på at manglende kunnskap om planstrategiens funksjon og betydning både for fylkeskommunens egen planlegging og for kommunens planlegging, er en barriere for medvirkning og bred forankring av prosessen. Et av tiltakene som ble foreslått, var at den regionale planstrategien blir tatt opp som et tema i politikeropplæringen i kommunene.

«Hva skal en medvirke på Viktige temaer som må ses på regionalt nivå – identifisere disse og tematisk inngang.»

Sitat fra gruppearbeid

Et annet innspill som det er viktig å merke seg, og som ble fremhevet av flere grupper, var at medvirkningsprosessen før høring ikke bør være for åpen, men ta utgangspunkt i forhåndsdefinerte og konkrete temaer som særlig må ses i en større regional sammenheng. Den regionale planstrategien er ment å være overordnet og sektorovergripende, og det kan være vanskelig for berørte aktører å vite hvilke innspill som er relevante i prosessen og på hvilket tidspunkt. Konkrete tiltak som ble løftet frem, er å organisere temabaserte innspillsmøter, og at prosessen legges opp på en strukturert og oversiktlig måte slik at aktørene kan bidra der det er relevant for dem.

Hva må til for å lykkes med å forankre arbeidet med planstrategien i fylket som helhet frem mot høringen i juni?

51 responses

Det ble fremhevet at kunnskapsgrunnlaget og utviklingstrekkene i fylket er temaer som er viktige å forankre før høring. Gruppene pekte på at både statlige myndigheter i regionen og kommunene bør ha en mer aktiv rolle i å gi innspill til kunnskapsgrunnlaget og utviklingstrekkene i fylket før høring, slik at premissene og utgangspunktene for planstrategiarbeidet blir mest mulig forankret i fylket som helhet. Enkelte av gruppene etterlyste også klare og konkrete «bestillinger» med hensyn til hvordan statlige myndigheter og kommunene kan bidra med å utfylle og eventuelt kvalitetssikre kunnskapsgrunnlaget til arbeidet med planstrategien.

Nordland er et langstrakt fylke med mange små kommuner. Flere av gruppene kom med forslag til hvordan prosessen kan sikre en bred og tidseffektiv medvirkning som også inkluderer små kommuner med begrensede ressurser. Felles webinarer for flere kommuner, aktiv bruk av de interkommunale politiske rådene (IPRene) og tettere samarbeid med Statsforvalteren og andre statlige myndigheter om å formidle informasjon til kommunene, er noen av forslagene til tiltak som ble løftet frem i gruppearbeidet.

«Webinarer der fylkesråden og administrasjonen gjør rede for forslagene og den kommende prosessen. Opptak bør ligge ute til å se når en ønsker.»

Sitat fra gruppearbeid

Det at store deler av høringsperioden kommer i fellesferien, ble av mange pekt på som en utfordring som bør vies særskilt oppmerksomhet ved organiseringen av prosessen. For å sikre at kommunene og andre aktører får et godt nok grunnlag for å komme med relevante innspill, ble tidlig forankring og mulighet for medvirkning før høringsrunden fremhevet som viktig av flere grupper. Tydelig og lettfattelig informasjon om planstrategiens hovedinnhold, klare signaler med hensyn til hvilke temaer og problemstillinger som særlig ønskes belyst under høringen og informasjon om hvordan innspillene vil bli brukt, ble også trukket frem. Konkrete tiltak som ble forslått var blant annet bruk av media for å dele hovedlinjene i planstrategien, og utarbeidelse av en «kortversjon» av planstrategien.

Når det gjelder selve organiseringen av høringen, ble det etterlyst et behov for å kunne gi innspill før selve høringen, at planstrategien bør legges ut på høring før kommunestyrene tar sommerferie og at det arrangeres innspillsmøter under høringsperioden, som åpner for at publikum kan stille spørsmål. Slike møter kan være digitale eller fysiske. Det ble også fremhevet at fylkeskommunens nettsider om høringen bør oppdateres under høringen og at høringsinnspill bør publiseres fortløpende.

[Innspill om tiltak for å sikre at planen faktisk følges opp av fylkeskommunene, kommunen og statlige myndigheter etter at den er vedtatt](#)

Deltakerne ble utfordret til å komme med konkrete forslag til tiltak som kan bidra til at planstrategien følges opp i praksis både internt i fylkeskommunen og av kommuner og statlige sektormyndigheter.

Hvordan kan statlige og regionale sektormyndigheter involvere seg i planstrategiprosessen?

52 responses

Et hovedinntrykk er at bevisstgjøring og forankring i egen organisasjon, for eksempel gjennom utarbeidelse av strategier for implementering, er avgjørende for at planstrategien skal fungere som et reelt styringsverktøy for aktørenes egen planlegging og virksomhet. Flere grupper fremhevet at en sentral forutsetning er eierskap til planstrategien gjennom medvirkning i prosessen ved utarbeidelsen. Konkrete tiltak som ble foreslått for å skape oppmerksomhet og bevissthet om planstrategien, var blant annet å arrangere et «kick-off»-seminar og å legge opp til en midtveisevaluering av planstrategien.

Langsiktige utviklingsmål og planbehovet i fylket

Erfaringen fra gruppearbeidet er, som forventet, at prioritering er en krevende øvelse. Samtidig gir svarene fra gruppearbeidet en indikasjon på at det i de fleste av gruppene var enighet om at klimaomstilling og arealbruk som balanserer behovet vern og verdiskaping, er et av målområdene som bør prioriteres og ses i en større regional sammenheng også for neste periode. Flere av gruppene løftet frem det pågående planarbeidet med regional plan for arealforvaltning som et viktig planarbeid for å følge opp de langsiktige utviklingsmålene i fylket.

5.3 Oppsummering av arbeidsverkstedene – gjennomføring, innspill og funn

Deltakerne har i all hovedsak gitt positive tilbakemeldinger om arbeidsverkstedene. Korte innlegg, gruppearbeid og individuelle spørreundersøkelser gjennom bruk av Mentimeter gjorde det mulig å samle innspill og meninger fra deltakerne på en effektiv og strukturert måte. Deltakelse på tvers av fagmiljøer og etater fra politisk og administrativt ansatte på både kommunalt og regionalt nivå, samt andre statlige og regionale myndigheter har vært et positivt aspekt ved verkstedene. Den brede deltakelsen skapte en plattform for dialog, samarbeid og kunnskapsutveksling.

Flere av deltakerne uttrykte et ønske om å bli involvert i prosessen på et tidligere tidspunkt, og tilbakemeldinger fra statlige og regionale myndigheter viser at det har vært en god idé å invitere dem med på denne type arbeidsverksted.

Innspill fra begge arbeidsverkstedene viser at forankring blir sett på som en avgjørende faktor for å sikre en vellykket gjennomføring og implementering av planstrategien.

I arbeidsverkstedene ble sektorisering påpekt som en utfordring. Det ble uttrykt et stort behov for samordning internt i fylkeskommunen, og at regional planstrategi kan spille en avgjørende rolle i å adressere denne utfordringen. Ved å bygge broer internt i fylkeskommunen og skape samordning på et overordnet nivå, kan planstrategien bidra til å styrke samarbeidet og koordineringen mellom ulike avdelinger og fagmiljøer, og mellom fag og politikk.

Videre viste begge arbeidsverkstedene at prioritering ble ansett som en stor utfordring, og samtidig avgjørende for å lykkes i planstrategiarbeidet. Uten tilstrekkelige og klare prioriteringer kan planstrategien mangle fokus, framstå som uklar og virke lite samlende. Det å gjøre prioriteringer i planstrategien skal også være med å skape samarbeid mellom det politiske og det administrative nivået i fylket. I tillegg vil manglende prioriteringer i planstrategiarbeidet kunne gjøre det vanskelig for fylkeskommunen å allokere både økonomiske og menneskelige ressurser.

6. Anbefalinger om prosessen for utarbeidelse og vedtak av ny regional planstrategi

Anbefalingene knytter seg til tre ulike stadier i planstrategiprosessen:

1. Forankring og medvirkning før den regionale planstrategien legges ut på høring.
2. Høringsprosessen.
3. Implementering og oppfølging av planstrategien etter den er vedtatt.

6.1 Forankring og medvirkning før høring

I arbeidsverkstedene kom det frem at flere vurderer manglende forankring som en ekstern og intern barriere i arbeidet med den regionale planstrategien, og det ble gitt flere innspill om hvordan man kan legge opp en videre samarbeidsprosess med god forankring av planstrategien hos berørte aktører.

For å sikre en god prosess med bred forankring både internt og eksternt, frem til den regionale planstrategien legges ut på høring, anbefaler vi at fylkeskommunen vurderer å følge opp flere av de innspillene som kom frem i arbeidsverkstedene. Vi trekker her frem noen sentrale punkter, og gir også enkelte anbefalinger i tillegg.

6.1.1 Forankring internt i fylkeskommunen

Plan- og bygningsloven, forarbeidene og veilederen om regional planstrategi sier mye om samarbeidet med kommuner, statlige myndigheter og andre berørte aktører, men lite om internt samarbeid i fylkeskommunen. Det er viktig å ikke glemme betydningen av dette for å lykkes med arbeidet med den regionale planstrategien.

Mangelfullt tverrsektorielt samarbeid er en kjent utfordring i offentlig sektor. Knappt med ressurser og tid fører ofte til at denne typen samarbeid blir nedprioritert. Det anbefales derfor å sette av både ressurser og tid i hver enkelt avdeling til å arbeide med regional planstrategi.

Det interne samarbeidet mellom etater, avdelinger og fagområder er avgjørende for å sikre at ulike perspektiv, fag og ressurser blir tatt i betraktning. Det anbefales at det interne samarbeidet skjer på flere nivåer innad i fylkeskommunen. Både ledernivået i fylkeskommunen og de som jobber mer direkte med regional planlegging bør være oppdatert og koblet på prosessen. For å skape eierskap til både prosess og selve planstrategien blant administrativ ledelse anbefales det å gi saksbehandler for regional planstrategi fast tilgang til ledermøtene.

Det anbefales å etablere eller ta i bruk en allerede eksisterende tverrsektoriell arbeidsgruppe i arbeidet med regional planstrategi. I en slik gruppe er det viktig at alle etater/avdelinger og fagområder er representert, og det anbefales at det fra ledernivå i hver etat peker ut hvem som skal delta i gruppen. Deltakerne i gruppen har ansvar for å videreformidle arbeidet som blir gjort til sine respektive etater og avdelinger. Gruppen bør møtes periodisk og fungere som et tverrsektorielt samarbeid. På arbeidsverkstedene ble det uttrykt et stort behov for å styrke samordning internt i fylkeskommunen, og slike interne arbeidsgrupper kan fungere som et viktig verktøy for en slik samordning. Det kan for øvrig også være aktuelt å videreføre en slik

gruppe også etter at planstrategien er vedtatt. Denne arbeidsgruppen kan også fungere som et forum for diskusjon, kunnskapsdeling og samarbeid rundt pågående regionalt planarbeid, aktuelle og relevante temaer og problemstillinger som berører fylkeskommunen som helhet.

Å lykkes med politisk forankring av regional planstrategi er ingen enkel oppgave, men det anbefales å gjøre visse grep for å koble fylkespolitikere tettere på arbeidet enn hva de er i dag.

En tydelig presentasjon og kommunikasjon av planstrategiarbeidet er avgjørende for å sikre forståelse, oppslutning og engasjement fra politisk nivå. Politikerne bør involveres tidlig, og aktivt, i planstrategiprosessen, og samtidig bli gitt mulighet og rom til å komme med sine perspektiver, spørsmål, prioriteringer og bekymringer. Det kan være spesielt vanskelig å kommunisere hvordan fylkeskommunen gjennom planstrategien skal «vurdere langsiktige utviklingsmuligheter, ta stilling til langsiktige utviklingsmål» og ut ifra dette prioritere hvilke spørsmål som skal tas opp gjennom videre regional planlegging.

For å få til en god politisk forankring, må fylkesrådet og fylkestinget sette av tilstrekkelig med tid i de politiske møtene til dette arbeidet, og administrasjonen må sette av tilsvarende med tid. Politiske bidrag må tas på alvor, slik at politikere føler eierskap til planstrategien og at den reflekterer hva de står for. Utkast til planstrategien bør presenteres tidlig til politikere, og administrasjonen må være villig til å svare på spørsmål når den presenteres

Videre anbefales det å legge opp til arenaer hvor politikk og fag møtes regelmessig. Det kom svært positive tilbakemeldinger om den politiske deltakelsen på arbeidsverkstedene, og det anbefales derfor å invitere politisk ansatte med på ulike relevante arbeidsverksteder, seminarer eller fagspesifikke arrangementer både i sammenheng med regional planstrategi og andre regionale planer.

6.1.2 Forankring hos eksterne aktører

Planstrategien skal utarbeides «i samarbeid med kommuner, statlige organer, organisasjoner og institusjoner som blir berørt av planarbeidet.» Det er forutsatt at dette skal være en bred prosess hvor de berørte deltar aktivt. Samarbeid og forankring er ikke bare Nordland fylkeskommunes ansvar, dette er også avhengig av at kommunene og statlige og regionale aktører faktisk engasjerer seg.

Det kommer frem av sakspapirene til vedtakelsen av prosessplan for den regionale planstrategien at Nordland fylkeskommune nå gjennomfører «en mindre rullering av gjeldende planstrategi», og at «den brede involveringen vil skje i forbindelse med høring av utkast til den neste regionale planstrategien.»¹⁴ Disse formuleringene fremstår som noe upresise, da loven legger opp til at det vedtas ny planstrategi, ikke at eksisterende planstrategi er gjenstand for rullering. Intensjonen i uttalelsen fremstår likevel som klar, og det legges også opp til involvering av andre regionale aktører.

¹⁴ [Dokument 23/105632 - Prosessplan for den regionale planstrategien 2024-2028 - Nordland fylkeskommune \(nfk.no\)](https://dokument.nfk.no/Dokument/23/105632)

Tilbakemeldinger under og etter arbeidsverkstedene viser at aktiv involvering av berørte parter før selve høringen er avgjørende, men samtidig utfordrende. Arbeidsverkstedene kunne med fordel vært arrangert enda tidligere i prosessen. I tillegg var det kun få administrativt og politisk ansatte fra kommunalt nivå som deltok. Det er derfor viktig å involvere kommunene før høring av planstrategien. 28 av 41 kommuner i Nordland har under 5000 innbyggere, og er definert som «småkommune» av SSB. Av disse 28 kommunene, har 21 under 2000 innbyggere. Småkommunene i Nordland står overfor mangel på ressurser, kompetanse og kapasitet. Gjennom forankringsarbeidet med regional planstrategi har fylkeskommunen en gyllen mulighet til å jobbe tettere med kommunene, gjennom for eksempel veiledning, legge til rette for nettverksbygging, samarbeid på tvers av kommunegrensene og tilrettelegge for tilgjengelig og oppdatert kunnskapsgrunnlag.

Fylkeskommunen kan aktivt informere de berørte aktørene om arbeidet med planstrategien og hvilken betydning den har for regionen. Eksempelvis kan det være hensiktsmessig at kommunene, både administrasjon og politikere, allerede før høringen settes godt inn i hvilken funksjon planstrategien har i plansystemet, at den skal legges til grunn også i kommunal planlegging, og at den kan danne et grunnlag for innsigelse til kommunale planer. Dette kan tydeliggjøre viktigheten av at kommunene engasjerer seg i prosessen.

For å sikre engasjement og god deltakelse fra kommunene, er det viktig å vurdere hvordan arbeidet og kontakten skal foregå. Arbeidsverksteder der man kan møtes fysisk og diskutere i et bredt perspektiv kan være svært nyttig. Samtidig kan dette være tidsmessig og økonomisk krevende, og til tider vanskelig gjennomførbart på grunn av geografien. Webinarer og andre digitale innspillmøter kan være et godt alternativ.

Videre anbefaler vi at det arrangeres mer åpne innspillmøter om spesielt viktige tema som må ses i en større regional sammenheng i planstrategien, eller tema som er konfliktfylte, før forslaget legges ut på høring. Det kan være enklere å få involvert de relevante statlige og regionale aktørene, og andre interessenter, dersom fylkeskommunen gir klare signaler om at man ønsker innspill og samarbeid, og hvilke temaer man ønsker dette på. Innspillmøtene kan sikre et bedre kunnskapsgrunnlag, som er viktig for å lage en omforent plan med god forankring hos de berørte.

I pågående medvirkningsprosess til regional planstrategi, og i pågående og kommende regionale planprosesser, anbefales det i større grad å benytte eksisterende etablerte og populære nettverk. Dette kan for eksempel være de interkommunale politiske rådene i Nordland (IPRene), nettverk for unge (nye) planleggere i Nordland, den årlige konferansen for plan og samfunnsutvikling i Nordland og tidligere byromsseminarer.

6.2 Høringsprosessen

§ 7-2. Behandling og virkning av regional planstrategi

Forslag til regional planstrategi sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn. Fristen for å komme med uttalelse skal være minst seks uker. Planstrategien vedtas av regional planmyndighet.

Statlige og regionale organer og kommunene skal legge den regionale planstrategien til grunn for det videre planarbeidet i regionen.

De formelle kravene til behandlingen av regional planstrategi er fastlagt i pbl. § 7-2 første ledd. Forslaget til planstrategi skal både sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn. Dette innebærer at det fullstendige forslaget til regional planstrategi skal sendes på høring til de aktørene som har vært med i utarbeidelsen av planstrategien for formell avklaring. Forslaget må også legges ut til offentlig ettersyn, slik at alle interesserte har tilgang til det og kan gi innspill.

6.2.1 Høringsfrist

Fristen for å komme med uttalelse til forslaget skal være minst seks uker. Dette er en minimumsregel. I forarbeidene til loven er det lagt til grunn at fristen for det første må tilpasses innholdet i planstrategien. Dette betyr at for en «ambisiøs» strategi, som kan få store konsekvenser for innbyggere, andre myndigheter og fylkeskommunen selv, kan det fastsettes en lengre høringsperiode enn seks uker. Videre sier forarbeidene at fristens lengde også må vurderes ut fra når planstrategien sendes på høring, sett i forhold til ferietid mv.

Nordland fylkeskommune planlegger høring og offentlig ettersyn fra starten av juni. I det andre arbeidsverkstedet kom det flere innspill om at det kan være vanskelig med høring på sommeren.

Starten av høringsperioden vil være på et tidspunkt hvor det gjerne er høy aktivitet hos høringsinstansene på grunn av avslutning av oppgaver før sommerferien. Samtidig er det også slik at mange av kommunestyrene har de siste møtene i juni, og ikke møtes igjen før i august. I tillegg vil høringsperioden avsluttes midt i fellesferien dersom fristen er på seks uker. Dette kan innebære at høringsinstansene ikke har tilstrekkelig tid og mulighet til å vurdere forslaget og gi velbegrunnede uttalelser dersom fristen settes til seks uker. En slik frist kan også bety at fylkeskommunen selv ikke vil ha mulighet til å vurdere innspillene verken når de kommer inn eller så snart høringsfristen har gått ut.

Fylkeskommunen kan vurdere å sette en lengre frist for uttalelse enn seks uker dersom planstrategien sendes på høring i starten av juni.

6.2.2 Høringsuttalelser

Høringsforslaget bør i så stor grad som mulig være et resultat av samarbeidet og drøftingene med de mest berørte myndighetene og kommunene, slik at det er godt forankret. Dette vil være med på å gjøre høringsprosessen enklere, og forhindre konflikter og mye etterarbeid. I

høringsfasen kan de «berørte og interesserte gi sine synspunkter på alle sider ved planstrategien, både hva som er de viktige regionale utfordringene, hvordan de skal møtes, og hvem som skal delta i det videre planarbeidet.»¹⁵ Høringsinstansene kan etter dette gi uttalelse til forslaget til regional planstrategi, og komme med innvendinger og kritiske bemerkninger.

Det kan ikke fremmes *innsigelse* til regional planstrategi. Det kan likevel komme høringsuttalelser som grenser nært opptil en innsigelse. Dette kan typisk skje dersom høringsforslaget ikke har blitt tilstrekkelig forankret hos kommunene eller de statlige og regionale myndighetene i forkant av at forslaget sendes på høring.

Det er viktig at innkomne høringsuttalelser blir grundig vurdert og tatt hensyn til så langt som mulig i den regionale planstrategien. For det første er dette viktig fordi det er en forutsetning at planstrategien skal utarbeides i en bred samarbeidsprosess. Høringsrunden vil også være en del av dette i et helhetlig perspektiv. For det andre skal den regionale planstrategien legges til grunn for videre planarbeid i regionen. Det er dermed sentralt at den er så omforent som mulig, slik at det er faktisk gjennomførbart for både kommuner og statlige og regionale myndigheter, inkludert fylkeskommunen selv, å legge planstrategien til grunn.

Eventuelle innvendinger som ikke tas til følge/innarbeides i planstrategien, må komme tydelig frem i saksdokumentene til behandlingen av planstrategien i fylkestinget. Fylkestinget må være godt kjent med og kunne ta stilling til alle relevante forhold, herunder uenigheter og motstridende interesser, når de skal vedta planstrategien.¹⁶

I arbeidsverkstedene kom det forslag om at det bør gjennomføres innspillmøter som del av høringen, enten som fysiske møter eller digitale. Slike møter kan være en god mulighet for å forklare innholdet i forslaget til regional planstrategi, og for å få direkte innspill om hvordan aktørene forstår forslaget og om positive og negative trekk. Direkte dialog kan være med på å sikre et enda bedre kunnskapsgrunnlag og en mer omforent planstrategi.

6.3 Oppfølging av planstrategien

Når den regionale planstrategien er vedtatt av fylkestinget, er den forpliktende i den forstand at den skal legges til grunn av statlige og regionale myndigheter og kommunene i det videre planarbeidet i regionen.

Strategien skal vise tydelig hvilke planer man legger opp til i videre arbeid, hvem som har ansvaret for planarbeidet og hvem som er forpliktet til å delta. Forarbeidene slår fast at:

Planstrategien har liten hensikt hvis den ikke følges opp. Oppfølgingen vil naturligvis være avhengig av hva strategien går ut på. Rollene vil være ulike avhengig av om det er snakk om en regional plan for et bestemt geografisk område, plan for bestemte samfunnsoppgaver eller arealdisponeringsspørsmål. Noen oppgaver kan være best egnet for interkommunalt plansamarbeid. Uansett hvordan det videre arbeidet er fastlagt, er det av stor betydning at planstrategien følges opp i praksis av kommuner

¹⁵ [Lovkommentar til plandelen av plan- og bygningsloven \(2022\) - regjeringen.no](#)

¹⁶ Miljøverndepartementet 2012. Regional planstrategi. Veileder. T-1495 s. 24.

og statlige organer, ved at disse legger planstrategien til grunn for egne planer og vedtak.¹⁷

Oppfølgingen og iverksettelsen av planstrategien vil dermed være avhengig av hva som er vedtatt med hensyn til hvilke spørsmål som skal tas opp gjennom videre regional planlegging, hvordan de prioriterte planoppgavene skal følges opp og opplegget for medvirkning i planarbeidet.

Det er viktig at fylkeskommunen i tillegg til å være tydelig på hva den regionale planstrategien forventer av kommunene, selv følger opp planstrategien i eget regionalt planarbeid. Fylkeskommunen har selv ansvar for å vedta de regionale planene som planstrategien legger opp til, jf. pbl. § 8-1. Det anbefales at fylkeskommunen i pågående og kommende regionalt planarbeid refererer til relevante deler av den regionale planstrategien, og på best mulig måte sikrer at egne planer er i tråd med de langsiktige utviklingsmålene i planstrategien.

Etter at regional planstrategi er vedtatt, bør fylkeskommunen aktivt formidle innholdet i planstrategien, samt andre regionale planer og strategier til kommunene i deres kommunale planarbeid. Dette inkluderer å klargjøre forventningene og kravene som følger av den regionale planstrategien, slik at kommunene har tydelig veiledning og retning når de utarbeider sine planer. Dette vil være med å bidra til at kommunale planer i større grad er samkjørt regionale mål og prioriteringer.

Evalueringen av den gjeldende regionale planstrategien (2021-2024) viser at fylkeskommunen kan bli tydeligere på hvordan kommunene forventes å følge opp og ta i bruk regional planstrategi i sin planlegging. Dette kan inkludere å tydeliggjøre om hensynene og temaene i regional planstrategi forventes å bli ivaretatt i kommuneplanens samfunnsdel, i arealplanleggingen eller gjennom utarbeidelse av andre planer og strategier. I dette ligger det også å gi signaler om eventuelle behov for interkommunalt plansamarbeid.

I arbeidet med å følge opp regional planstrategi i kommunale planer anbefales fylkeskommunen opprettholde dialogen og samarbeidet med kommunene, og ikke avslutte dialogen rundt planstrategien i det den blir vedtatt. En slik type dialog kan for eksempel innebære veiledning ut fra behov i hver enkelt kommune, eller etablere/opprettholde faste møtepunkter med kommunene.

Fylkeskommunen kan også bidra til å sikre at planstrategien følges opp i planprosesser hvor den er høringsinstans. Fylkeskommunen bør gi høringsuttalelse om temaer som berører planstrategiens hovedtrekk. Dersom senere planforslag er i strid med planstrategien, kan strategien, særlig sett i lys av at den følger opp viktige nasjonale og regionale hensyn, gi grunnlag for innsigelse til planen.

¹⁷ Ot.prp. nr. 32 (2007-2008) s. 199.

7. Anbefalinger om innholdet i ny regional planstrategi for Nordland

7.1 Tydelighet og detaljeringsgrad

Med bakgrunn i gjennomgang av gjeldende regionale planstrategi (2021-2024) og arbeidsverkstedene anbefales Nordland fylkeskommune å være tydeligere på hva en regional planstrategi innebærer for kommunene. Dette gjelder også en tydeliggjøring av planstrategien som mulig innsigelsesgrunnlag. Planstrategien som grunnlag for å fremme innsigelser er behandlet i kapittel 2 i denne rapporten. Den nye planstrategien bør vise hvordan kommunene forventes å prioritere i sitt planarbeid. Dette blant annet for å sikre at kommunene jobber i tråd med de overordnede målene og prioriteringene.

Planstrategien bør skille mellom dens betydning for utarbeidelse av regionale og kommunale arealplaner, betydningen for utarbeidelse av samfunnsdelen i kommuneplanene i regionen, og betydningen for andre typer planer og strategier på regionalt og kommunalt nivå.

I tillegg bør planstrategien innholdsmessig, og da særlig når det gjelder detaljeringsgrad, tilpasses de ulike spørsmålene planstrategien tar opp. Tilpasning med hensyn til detaljeringsgrad kan bidra til at planstrategien får den nødvendige fleksibiliteten der dette er nødvendig eller fremstår som fornuftig. Der fylkeskommunen ser for seg bruk av konkrete virkemidler for å nå ulike mål, bør dette komme frem av planstrategien. Særlig gjelder dette oppfølging av målsettingen i nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging om revisjon/planvask av arealplaner.

Det er også svært viktig at planstrategien har et klart språk. Planstrategiens intensjon, innhold og betydning bør kommuniseres på en tydelig og grundig måte til alle relevante interessenter. Dette inkluderer ansatte i fylkeskommunen, både administrativt ansatte og politikere, regionale og statlige myndigheter og kommunene.

7.2 Innhold i lys av nasjonale føringer

I lys av de nasjonale forventningene fremstår det som tydelig at den regionale planstrategien må prioritere samfunnssikkerhet og beredskap. Tilpasning til et klima i endring innebærer at fylkeskommunen, med sin sentrale rolle på plan- og bygningsrettens område, må sikre at kommunen prioriterer samfunnssikkerhet og beredskap i deres planlegging. Hensynet er løftet frem i lovgivningen, både i plan- og bygningsloven og i sivilbeskyttelsesloven. Koblingen mellom disse lovene er også tydelig, se sivilbeskyttelsesloven § 14.

Videre gir de nasjonale forventningene tydelige føringer om at kommunene i sin planlegging skal legge større vekt på klima, natur og miljø for fremtiden. Dette innebærer at den regionale planstrategien må være tydelig på at det forventes at kommunen følger opp dette i sin planlegging. Helt sentralt i dette er en vurdering av revisjonsbehovet/planvask på regionalt og kommunalt nivå. Viktigheten av å prioritere en gjennomgang av kommunenes arealplaner, som en del av arbeidet med kommunal planstrategi og i arbeidet med kommuneplanens arealdel, bør understrekes.

Dette har også en direkte side mot hensynet til samarbeid og samordning som er løftet frem i de nasjonale forventningene.

7.3 Innhold i lys av forhold i Nordland

Den regionale planstrategien bør vise tydelig hvilke prioriteringer som gjøres når det kommer til regionale og lokale utfordringer i Nordland. Det er viktig at planstrategien på disse områdene gir føringer på prioriteringer som er lokalt tilpasset de ulike kommunene i Nordland. Særlig gjelder dette når det kommer til samiske interesser og bruk og vern av strandsonen langs sjø. Det fremstår som relativt klart at den regionale planstrategien bør gi anvisning på, og underbygge, andre prioriteringer i for eksempel Bodø kommune sammenlignet med Beiarn kommune. Knytter en denne tilnærmingen til temaer fra de nasjonale forventningene som velferd, bærekraftig utvikling og trygge og inkluderende lokalsamfunn, bør trolig også prioriteringene i den regionale planstrategien være tydelige, og følges opp i regionale og kommunale planer.

I begge arbeidsverkstedene kom det tydelig frem at demografi, utenforskap, klima, miljø og natur, samt ressurser, kompetanse og kapasitet i småkommunene er utfordringer og tema som ansatte i fylkeskommunen, kommunene og regionale og statlige aktører har et stort fokus på. Fylkeskommunen bør fortsette arbeidet med å fortløpende gjennomføre analyser på disse temaene for å fange opp, og bedre forstå og formidle omfanget av utfordringene og behovet på disse områdene. Alle disse områdene representerer utfordringer og aspekter ved den regionale utviklingen i Nordland, og fylkeskommunen bør vurdere å ta disse temaene med i den regionale planstrategien. En måte å fange opp disse temaene på i regional planstrategi kan være gjennom å fastsette overordnede mål, som å redusere utenforskap, fremme bærekraft og forbedre kompetanse og kapasitet i småkommunene. I tillegg vil det å prioritere utarbeidelse, vedtak og bruk av regional plan for arealforvaltning og regional plan for livskraftige lokalsamfunn, vise at dette er områder fylkeskommunen har fokus på, og jobber med å bli bedre på.

8. Generelle anbefalinger til arbeidet med regional planstrategi

8.1 Rutinemessig evaluering av gjeldende planstrategi

Det anbefales å innføre en rutinemessig praksis for å gjøre en grundig evaluering av gjeldende regionale planstrategi før oppstart av neste planstrategiarbeid. En slik evaluering blir neste gang i 2027. Det bør foretas en gjennomgang av gjeldende planstrategi og inneholde en status på det regionale planarbeidet, inkludert en analyse av gjeldende planers relevans og implementering. I tillegg anbefales det å gjennomgå de konkrete satsingene for valgperioden som er koblet til hvert utviklingsmål. Her bør fylkeskommunen lage en oversikt over hvilke satsinger og tiltak som er påbegynt, gjennomført eller eventuelt skal videreføres til neste periode. Evalueringen bør gjennomføres i god tid før det nye fylkestinget blir konstituert.

8.2 Kunnskapsgrunnlag

Det er avgjørende å ha på plass et oppdatert kunnskapsgrunnlag tidlig, og før en går i gang med planstrategiarbeidet. Kunnskapsgrunnlaget skal være upolitisk og fungere som en tilstandsrapport. Det er viktig at grunnlaget ikke bare presenterer statistikk, men også en analyse av statistikken. Nordland fylkeskommune er allerede godt i gang med å etablere et kunnskapsgrunnlag som kontinuerlig oppdateres og som er tilgjengelig både digitalt og i

tekstversjon. Dette omfattende grunnlaget gir en helhetlig oversikt over både utfordringer og styrker som er relevante for både arbeidet med regional planstrategi, samt annet regionalt og kommunalt planarbeid. Nettsiden og kunnskapsportalen «[Nordland i tall](#)» er lett tilgjengelig for både ansatte i fylkeskommunen, kommunene, og andre aktører som jobber med utvikling i Nordland.

8.3 Prioriteringer

Prioritering av planoppgaver og utfordringer er en sentral del av arbeidet med den regionale planstrategien. Når fylkeskommunen er tydelig i sine prioriteringer gjennom planstrategien, vil dette også gi kommunene en klar retning og forståelse av forventningene til deres eget planarbeid. Dette kan bidra til en felles forståelse mellom fylkeskommunen og kommunene om hvilke utfordringer regionen står overfor og hvilke mål som skal nås. Prioritering kan imidlertid være utfordrende i praksis, fordi man har et sterkt ønske om å adressere og imøtekomme et bredt spekter av behov, interesser og perspektiver, og å inkludere alt og alle. Innspill fra arbeidsverkstedene viser at prioritering har vært en av hovedutfordringene ved planstrategiprosessen.

Det er ingen enkel løsning på hvordan en gjennom regional planstrategi kan lykkes med å prioritere, men for å gjøre jobben enklere kan fylkeskommunen ta i bruk følgende tiltak:

1. Rutinemessig evaluering av gjeldende planstrategi.
2. Få på plass et oppdatert kunnskapsgrunnlag tidlig.
3. Tilpasse annet plan- og strategiarbeid i fylkeskommunen til arbeidet med planstrategien.
4. Det anbefales å tidlig få på plass eller ta i bruk allerede eksisterende tverrsektoriell arbeidsgruppe, der alle etater/avdelinger er representert.
5. Informere og engasjere fylkespolitikere tidlig.
6. Eksternt samarbeid med kommunene og regionale og statlige aktører gjennom allerede eksisterende nettverk og forum.
7. Åpen kommunikasjon - tydelig kommunisere hvilke prioriteringer som gjøres i den regionale planstrategien, både internt og eksternt.

I tillegg bør prioriteringene som gjøres i regional planstrategi alltid komme til syne med bakgrunn i de nasjonale forventningene til planlegging, og forhold som særlig gjør seg gjeldende i Nordland.

8.4 Tydeligere skille mellom virkemidler

Arbeidsverkstedene og gjennomgang av den gjeldende regionale planstrategien, ulike regionale planer, strategier og dokumenter utarbeidet av fylkeskommunen, gir et inntrykk av at fylkeskommunen er for lite tydelig om hvilke virkemidler fylkeskommunen selv og kommunene forventes å bruke for å nå de målene som settes. Resultatet av dette synes å være at fylkeskommunen vedtar svært mange ulike typer planer og strategier, uten at det klart og tydelig formidles hvordan fylkeskommunen selv og kommunene forventes å følge opp signalene.

Nordland fylkeskommune bør bli tydeligere på:

1. Hvordan kommunene forventes å følge opp den regionale planstrategien i sine arealplaner.
2. Hvordan kommunene forventes å følge opp regionale planer og føringer i arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel.
3. Hvordan kommunene forventes å følge opp intensjoner i andre regionale planer og føringer i arbeidet med planer som ikke er rettslig forankret i plan- og bygningsloven.

Dette vil kunne tydeliggjøre overfor kommunene den umiddelbare relevansen av de regionale planene og strategiene for kommunene. Dette vil også kunne gi mer forutsigbare og mer effektive planprosesser i kommunene. Særlig gjelder dette ettersom andre myndigheter vil få anledning til å uttale seg om de prioriteringene den regionale planstrategien legger opp til. Med dette er vi også i kjernen av det som var Stortingets intensjon med innføringen av krav til planstrategi.

9. Vedlegg

Vedlegg 1: Rådata Mentimeter arbeidsverksted 1 – Gruppearbeid

Vedlegg 2: Rådata Mentimeter arbeidsverksted 1 – Individuell spørreundersøkelse

Vedlegg 3: Rådata Mentimeter arbeidsverksted 2 – Gruppearbeid

Vedlegg 4: Rådata Mentimeter arbeidsverksted 2 – Individuell spørreundersøkelse